

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

BAKALaura DARBS

PLAĢIĀTS ZINĀTNISKAJĀ DARBĀ KĀ AUTORTIESĪBU AIZSKĀRUMS

Tiesību zinātnes
bakalaura studiju programmas
3. kursa students
Ričards Melnis
Studenta apliecības Nr.: rm14006

Darba zinātniskais vadītājs:
Lektors, mag. iur. Mārcis Krūmiņš

RĪGA 2017

Anotācija

Plaģiātisms – radošo darbu slimība, pret kuru zāles nav atrastas. Jau kopš senajiem romiešu laikiem ir pazīstami plaģiāti. Attīstoties tehnoloģijām palielinās arī pieejamais informācijas apjoms un plaģiātu uzbūves sarežģītība.

Darba mērķis ir izpētīt plaģiātisma problemātiku un sniegt ieteikumus praktiskām darbībām plaģiātisma apkarošanai, kā arī normatīvo aktu pilnveidojumus. Darbs galvenokārt ir vērsts uz studentu plaģiātismu. Mērķa sasniegšanai darba autors izmanto dažādu autoru avotus par plaģiātismu, aplūko normatīvo aktu regulējumu gan Latvijā, gan ārvalstīs, tiek apskatīts arī tiesu praksē definētais plaģiātisms, kā arī citus avotus.

Pirmajā nodaļā autors apskata plaģiātisma vēsturi sākot jau no senās Romas laikiem, secinot, ka jau senos laikos plaģiātisms tika uzskatīts par negodprātīgu rīcību, lai gan nekādi pasākumi tā ierobežošanai netika veikti.

Otrajā nodaļā autors iedziļinās plaģiātisma būtībā, izpausmes veidos un formās, faktoros, kas ietekmē plaģiātu radīšanu. Autors nonāk pie secinājumiem, ka plaģiātu radīšanu ietekmējošie galvenokārt ir dzīves faktiskie apstākļi un personu nespēja pašrocīgi veikt pētījumu, plaģiātu pēc uzbūves var būt dažādu veidu, sākot no vienkārši kopētiem tekstiem bez atsaucēm un pārveidojumiem, līdz pat sarežģītas uzbūves tulkojumiem no citām valodām un savirknējumiem no dažādu autoru darbiem.

Trešā nodaļa ir veltīta plaģiātisma tiesiskajiem aspektiem. Šajā nodaļā autors apraksta ar plaģiātu aizskartās tiesības, kā arī gadījumus, kad plaģiāts nav autortiesību aizskārums, sniedz savu definīciju terminiem “zinātniskais darbs”, “zinātniskā darba autors” un “zinātniskā darba plaģiāts”. Nodaļas beigās tiek norādīts uz atsauču nozīmi autortiesību neaizskaršanai, kā arī tiek apskatīti veidi, kādā var tikt iegūti zinātniskie darbi, ja persona tos iegādājas.

Atslēgvārdi: plaģiāts, zinātniskais darbs, autortiesības, autortiesību aizskārums.

Annotation

Plagiarism – disease of creative works to which the cure is not found. Ever since the times of ancient Rome plagiarism was known. Development of technology also increases the amount of information available and complexity of plagiarism constructions.

The aim of this research is to investigate the plagiarism issue and develop recommendations for eradication of plagiarism, as well as law improvements. This research is aimed primarily at plagiarism in student made researches. To reach the aim of this research author uses various information sources about plagiarism, legislative framework both in Latvia and abroad, also various definitions of the plagiarism, as well as other sources.

In the first chapter author looks up the history of the plagiarism, starting from the Roman times, concluding that even at that time of history plagiarism was deemed as fraudulent actions, although no measures were taken to limit it.

In the second chapter author looks up various manifestations and forms of plagiarism as well as factors that affect the creation of plagiarism. The author comes to the conclusion that creating of plagiarism is mainly affected by some circumstances in lives of the people or poor studying skills. Plagiarism may take different forms, ranging from the merely copied texts without references and modifications to even complex construction translations from other languages and information could even be taken from many different authors.

The third chapter is devoted to legal aspects of plagiarism. This chapter describes the offended rights with the author, as well as the cases when plagiarism is not copyright infringement. Also author shall provide his definition of the terms “scientific”, “author of the scientific research” and “plagiarism of the scientific research”. At the end of the chapter author refers to the importance of references in avoiding copyright infringement, as well as examines the ways in which scientific researches can be obtained.

Keywords: plagiarism, scientific work, copyrights, copyright infringement.

Satura rādītājs

1. PLAGIĀTISMS CAURI LAIKMETIEM	7
2. PLAGIĀTS	11
2.1 Plaģiāta radīšanas iemesli	20
2.2 Plaģiātisma atklāšana	23
3. PLAGIĀTISMA TIESISKIE ASPEKTI	29
3.1 Ar plaģiātu aizskartās tiesības	33
3.2 Plaģiātisma gadījumi, kas nav autortiesību aizskārums	39
3.3 Citu zinātnisko darbu iegūšanas veidu tiesiskais raksturojums	41
KOPSAVILKUMS	46
Izmantoto avotu saraksts	49
Pielikums	55

IEVADS

Jebkura radošā darba drauds – plaģiāts- ir pastāvējis vienmēr un, iespējams, pastāvēs vēl ilgi. Krietni vieglāk ir paņemt un uzdot par savu esam ko jau esošu un gatavu, nekā ieguldīt pūles un pacensties radīt savu jaunradi.

Plaģiātiem ir dažādi veidi un izpausmes formas. Tie var būt gan vienkārši pamainīts autora vārds darba nosaukumā, var būt pārfrāzēta informācija bez atsaucēm, kā arī var būt sarežģītas uzbūves savirknējumi un tulkojumi no dažādu autoru darbiem. Arī mūsdienu digitalizācijas laikmets ir sniedzis savu ieguldījumu problēmas attīstībā. Negodprātīgām personām arvien vieglāk paliek iegūt informāciju un izmantot to plaģiāta radīšanā. Tomēr, lai viss neliktos tik drūmi, ir jānorāda, ka arī plaģiātismu apkarošanas metodes ir uzlabotas. Diemžēl normatīvais regulējums nav pilnvērtīgs un ir nepieciešami uzlabojumi tajā. Šos uzlabojumus autors piedāvā kopsavikumā.

Plaģiātu var pieļaut dažādas personas, sākot no skolniekiem un beidzot ar prezidentu. Plaģiātisms nav attaisnojams ne ar kādiem argumentiem vai pamatojumiem. Tas ir ne tikai akadēmiskā godīguma pārkāpums, bet arī autortiesību aizskārums, kam var būt tālējošas sekas, kā piemēram atstādināšana no amata. Bieži vien plaģiātisma gadījumi tiek atklāti tikai pēc vairākiem gadiem. To atklāšanai noderīgs līdzeklis ir arī plaģiātu meklēšanas sistēmas, kas mūsdienās ir diezgan labi attīstītas.

Tomēr ne vienmēr plaģiāts ir autortiesību aizskārums. Idejas un pašplaģiāta gadījumā autoru tiesības netiek aizskartas, lai gan tā joprojām ir negodprātīga rīcība. Autors ir apskatījis gadījumus, kad plaģiāts ir autortiesību aizskārums, kā arī gadījumus, kad plaģiātisms nav autortiesību aizskārums.

Darba mērķis – izpētīt ar plaģiātismu saistītās problēmas un tiesisko regulējumu, sniegt problēmām iespējamus risinājumus un piedāvāt uzlabojumus normatīvajā regulējumā.

Darba uzdevumi:

- izpētīt plaģiātisma vēsturi
- apskatīt plaģiātu veidus
- atklāt plaģiāta radīšanas iemeslus
- caurlūkot ar plaģiātu aizskartās tiesības
- izvērtēt gadījumus, kad plaģiāts nav autortiesību aizskārums

- analizēt uz plaģiātismu un zinātniskajiem darbiem attiecināmos normatīvos aktus
- definēt terminu “plaģiāts”
- definēt terminu “zinātniskais darbs”
- definēt terminu “zinātniskā darba autors”
- sniegt ieteikumus konstatēto problēmu risināšanai
- sniegt ieteicamos uzlabojumus normatīvajā regulējumā, kā arī aizsardzības mehānismus pret plaģiātismu.

Darbā tiek izmantotas vēsturiskā, analītiskā, aprakstošā, salīdzinošās metodes. Darba tapšanā tika izmantoti Latvijas un ārvalstu normatīvie akti, Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību, tiesu prakse un literatūra, ko veido Jāņa Rozenfelda, Māra Gruduļa, Riharda Gulbja un citu autoru darbi.

Darbs sastāv no trīs nodaļām, apakšnodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem, izmantotās literatūras saraksta un anotācijām latviešu un angļu valodās.

Pirmajā nodaļā tiek pētīta plaģiātisma vēsture. Otrā nodaļa tiek veltīta plaģiātisma būtības, tā veidu, problēmjaudājumu atklāšanai un piedāvātajiem risinājumiem. Darba trešā nodaļa ir vērsta uz plaģiātisma tiesiskajiem aspektiem.

1. PLAGIĀTISMS CAURI LAIKMETIEM

Plagiātisms – radošo darbu sērga, kas pastāv gadu tūkstošiem ilgi un pret kuru zāles vēl nav atrastas. Problēma, kas savu aktualitāti nav zaudējusi arī mūsdienās, jo izskaust plagiātus pilnībā ir teju neiespējami.

Gandrīz jau no pašiem civilizācijas pirmsākumiem ir bijuši cilvēki, kuri dedzīgi centās negodprātīgi iegūt labumu no citu darbiem. Senajos laikos ideja, ka literārā darba autoram bija ekonomiskas tiesības kontrolēt darbu izplatīšanu un kopēšanu, nebija īpaši labi izplātīta, un tomēr tie, kuri nepatiesi uzdeva darbu par savu, tika uzskatīti par nicināmiem.¹ Izpratne par to, kas ir pareizi un kas nē, ar maiņām uzskatos, pavada cilvēku visu dzīvi.

Plagiāti bija pazīstami jau senajā Romā. Cicerona vēstule Attikusam 60. gadā pirms mūsu ēras sākas ar literāru tēmu un joku: *“Jūnija pirmajā dienā: Tavs puika satika mani kamēr es devos uz Antiju, steigdamies pamest Markusa Metella gladiatorus aiz muguras. Viņš iedeva man vēstuli no tevis un tavu skici grieķu valodā par manu darbību konsulā. Kas es to lasīju, es biju priecīgs par to, ka biju iedevis manu darbu, par to pašu tēmu un arī grieķu valodā, Lūcijam Kossīniusam lai atdod tev. Ja es būtu izlasījis tavu pirmo, tu apsūdzētu mani par zādzību no tevis”*.² Šajā vēstulē Cicerons demonstrē savu pazīstamību ar to, ko mēs mūsdienās saucam par plagiātismu.³

Romiešu tiesības neatzina plagiātismu kā pārkāpumu. Divpadsmit tabulās ir atrodams sekojošais : *“Ar šo ir noteikts tas, ka tās personas, kura rakstīja uz mana papīra vai pergamenta, pat ja burti ir no zelta, rakstītais ir mans, jo burti ir piederīgi papīram vai pergamentam. Tātad arī ja es ņemu šīs grāmatas vai pergamentus un nesamaksāju par rakstīšanu, es tikšu uzveikts ar sūdzību par krāpniecību.”*⁴ Romieši uzskatīja, ka burti vienkārši ir papīra vai pergamenta piederums, tāpat kā jebkura būve vai koks, kas ir iestādīts, ir daļa no zemes, ir piederums zemei.⁵

---

¹ Bainbridge D. Intellectual property. Eight Edition. England: Pearson Education Limited, 2010, 33.lpp.

² McGill S. Plagiarism in Latin Literature. Cambridge: Cambridge University press, 2012., 1.lpp.

³ Ibid. p.1.

⁴ Lambert T. Institutes of Gaius and Justinian. New Jersey: The Lawbook Exchange, Ltd, 2004, 319.lpp. Pieejams: https://books.google.lv/books?id=UbWnOF2_p3wC&pg=PA319&lpg=PA319&dq=what+someone+has+written+on+paper+or+parchment+belongs+to+the+person+who+owns+the+paper+or+parchment&source=bl&ots=idMgghE0jG&sig=vXB6RINySxcecLebTzAc1CV3NMU&hl=lv&sa=X&ved=0ahUKewjP7ZrZhtvSAhXD8ywKHfxoBIMQ6AEIGjAA#v=onepage&q=parchment&f=false [aplūkots 2017. gada 10. aprīlī].

⁵ Ibid.

Romieši neuzskatīja, ka uzrakstītajam uz papīra vai pergamenta būtu bijusi kāda pievienota vērtība kā autora radošais ieguldījums.

Tomēr senajiem romiešiem šī darbība nelikās pareiza esam. Latīņu vārdu *plagiarius* bija pirmo reizi izmantojis, līdzīgi mūsdienu izpratnei, romiešu dzejnieks Martiāls mūsu ēras pirmajā gadsimtā. *Plagiarius* bija kāds, kas vai nu bija nozadzis kāda vergu, vai arī paverdzinājis brīvu personu. Viņa epigrammā numur 52 Martiāls metaforiski piemēro terminu citam dzejniekam, kuru Martiāls apsūdz par to, ka viņš ir paņēmis autorību pār rindām, kuras Martiāls ir uzrakstījis. Nav skaidrs vai viņš domāja to it kā cits dzejnieks ir izlicies, ka Martiāla dzejas rindas ir viņa paša vai arī viņš ir nosaucis tās tikai par viņa rindām (rindas bija viņa vergi), pretrunā Martiāla teiktajam par viņa autorību.⁶ Martiāls savā dzejā piedāvā dzejniekam Fidentinusam, kurš tiek turēts aizdomās par Martiāla dzejas piesavināšanos, savdabīgu risinājumu. Savā dzejā viņš raksta: “*Baumas klīst, Fidentinus, ka tu publiski deklamē manu dzeju tāpat kā tā tava būtu. Ja tev ir vēlme iegūt dzeju sauktu par manu, es tev to nosūtīšu par brīvu. Bet ja tu gribi lai to sauc par tavu, pērc to, tad tā nebūs mana*”.⁷

Romiešu uzskats par plaģiātismu jeb literāro zādzību liekas, tomēr, bija ierobežots līdz vārds vārdā kopēšanai bez jebkādas izlikšanās par radošumu. Savukārt neparastais romiešu žanrs (oriģināli grieķu) *cento* – dzeja veidota tikai no citu dzejnieku frāzēm, pārkārtotām lai tās sniegtu pavisam citu nozīmi nekā oriģinālā - netika uzskatīts par plaģiātismu.⁸ Tātad senajiem romiešiem nebija nekas pret, ja rodas dzeja, savirknējot kopā daudzus citus darbus. Senie romieši cēla iebildumus tikai tajos gadījumos, kad kāds no viņu darbiem tika paņemts pilnībā un uzdots par citas personas darbu.

Plaģiātisma vēsture stiepjas atpakaļ klasiskajā senatnē ne tikai Romā, bet arī Grieķijā.⁹ Šīs divas senās civilizācijas vienmēr ir bijušas saistītas kultūras, vēstures un tiesību attīstībā. Arī plaģiātisms iezīmēja kopīgās problēmas. Κλοπή, “zādzība,” ikdienišķs prakses atainojums grieķu kultūrā nosodījumam cienīgai darbībai kā citu ideju un rakstu materiālu uzdošanu par saviem, ar saistītajiem vārdiem κλέπτης, “zaglis,” un κλέπτειν, “zagt,” arī plaši sastopamiem. Daži citi

---

⁶ Posner A. R. The Little Book of Plagiarism. New York: Pantheon Books, 2007., 50.lpp. Pieejams: https://books.google.lv/books?id=idrPUA_i-D4C [aplūkots 2017.gada 10. aprīlī].

⁷ McGill S. Plagiarism in Latin Literature. Cambridge: Cambridge University press, 2012., 78.lpp.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid p.6.

termini, iekļaujot ὄφαιρεῖσθαι, “zagt,” ὄφαιρεσις, “zādzība,” un ληστής, “zaglis,” arī parādās, un neitrāli vārdi kā μετατιθέναι (bieži vien “adoptēt” vai “mainīt kā savu”) un μεταφέρειν (bieži vien “pārvietot” vai “pārtulkot”) varētu caur kontekstu iegūt negatīvu nokrāsu un iezīmēt vārdu “plaģiarizēt.”¹⁰

Plašs pierādījumu loks atklāj to, ka grieķu autori apvainoja savus biedrus plaģiātismā vai atsaucās uz to, ka viņi paši ir bijuši mērķi šādiem apgalvojumiem. Materiāli plešas Vecajā un Jaunajā Komēdijā, Hellēniskajā dzejā, retorikā, filozofijā, vēsturē un mācīto/tehniskajā rakstībā. Piedevām, mēs redzam kritiķu, prezīcēk, gramatiķu, no Hellēnisma laikmeta līdz imperiālajam periodam apvainojam rakstniekus plaģiātismā: apgalvojumi funkcionē kā literārā kritika un rīks personīgiem uzbrukumiem. Nozīmīgs avots šai attīstībai ir mūsu ēras trešā un agrīnā ceturrtā gadsimta filozofs Porphīrijs¹¹, kas bija neoplatonisma filozofs, dzimis Tīras pilsētā Foēnikā¹². Savos darbos Porphīrijs attēlo iedomātu tikšanos, kurā dalībnieki, valodnieka Apollonija vadīti, apspriež vairākus piemērus κλοπαί-literatūrai.¹³

Gadu simtiem ilgi rakstnieki un autori apvainoja viens otru ar skaļiem izteicieniem par rakstu zādzībām, atdarināšanām un piesavināšanos. Nepastāvēja jebkāds tiesiskais regulējums vai strīdu izšķiršanas prakse, kamēr plaģiātisma problēma plauka un zēla. Pirmais gadījums, kas iezīmē vismaz kaut kādu autortiesību daļu caur valsts varas institūtu ir datējams ar mūsu ēras 6. gadsimtu un nāk no senās Īrijas. Lieta bija par “*The Cathach*” - vecākais īru Psalmu manuskripts, kas saglabājies līdz mūsdienām, un arī agrākais piemērs īru rakstībai.¹⁴ Tas tradicionāli piedēvējams svētajam Kolumbanam kā kopija, radīta nakts steigā ar brīnumainu gaismu, no Psalmiem aizdota Kolumbanam no svētā Finniāna. Strīds radās par kopijas īpašumtiesībām un karalis Diarmaits Mak Cerbhails deva spriedumu: “Katrai govij pieder tās teļš, tāpēc katrai grāmatai pieder tās kopija”.¹⁵

---

¹⁰ Excerpt from McGill S. Plagiarism in Latin Literature. Cambridge: Cambridge University press, 2012, 6.lpp. Pieejams: http://assets.cambridge.org/9781107019379/excerpt/9781107019379_excerpt.pdf [aplūkots 2017. gada 2.maijā].

¹¹ Ibid. P. 6-7.

¹² Stanford Encyclopedia of Philosophy. Porphyry. Pieejams: <https://plato.stanford.edu/entries/porphyry/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

¹³ Excerpt from McGill S. Plagiarism in Latin Literature. Cambridge: Cambridge University press, 2012., 6.-7.lpp. Pieejams: http://assets.cambridge.org/9781107019379/excerpt/9781107019379_excerpt.pdf [aplūkots 2017. gada 10. aprīlī].

¹⁴ The Cathach/The Psalter of St Columba. The Royal Irish Academy. Pieejams: <https://www.ria.ie/cathach-psalter-st-columba> [aplūkots 2017.gada 15.aprīlī].

¹⁵ Ibid.

Šis senais karaļa verdikts iezīmē sākumu autortiesību izpratnei un sniedz ziņas, ka apziņa par kopijas piesaisti oriģinālam un autortiesību objektam kā tādām, pastāvēja jau tad.

Tiek uzskatīts, ka pirmais normatīvais akts, kas jebkādā veidā ir vērsts uz autortiesībām ir nācis no britiem. Pirmais modernais autortiesību likums bija iekustināts Britu parlamentā 1709. gadā un stājās spēkā 1710. gadā. Tie bija Annas statūti: *an Act for the Encouragement of Learning, by Vesting the Copies of Printed Books in the Authors or Purchasers of such Copies*.

Akti izvērtās kā autortiesību aizsākums un tiem drīz sekoja autortiesību likumdošana citās valstīs, visietekmīgākā no tām esot Francijas *droit d'auteur* dekrēti, izdoti 1791. un 1793. gados¹⁶, kas noteica autoru un viņu mantinieku tiesības pavairot un izmantot darbus.

Vācijā plaģiāta tēma kļuva aktuāla 1997. gadā. Tad izcēlās skandāls, plaši izcelts masu informācijas līdzekļos: divi slaveni onkoloģisko slimību pētnieki - Marions Brahs un Fridgelms Hermans - lielā mērā viltoja pētījumu, inscenēja eksperimentus un uzdeva citu idejas par savām, abi dabūja savas katedras un miljonus summās tikai lai viltotu pētījumus medicīnas sfērā,¹⁷ kur galvenais aspekts ir cilvēka dzīvība. Viņu uzvedība bija ne tikai neētiska, bet vienlaicīgi arī morāli bezatbildīga, kas grauj profesijas reputāciju no sabiedrības skatpunkta.

Atšķirībā no Skandināvijas vai, piemēram, ASV, Vācijā netika veikti nekādi pasākumi publiski apspriest plaģiāta problemātiku, vērst tai universitāšu pasniedzēju uzmanību, statistiski novērtēt problēmas svarīgumu vai piedāvāt studentiem lekcijas vai seminārus par šo tēmu.¹⁸ Latvijā tikai pēdējos gados tika sākta plaģiātu problemātikas publiska apspriešana¹⁹, kas norāda uz diezgan novēloto nepieciešamās uzmanības pievēršanu plaģiātiem.

Īsumā var secināt, ka plaģiāti ir pazīstami jau ļoti ilgu laiku, bet vēstures gaitā nav radies neviens problēmas risinājums. Kamēr senajā Romā tā netika uzskatīta par problēmu, bet gan tikai par negodprātīgu rīcību, var secināt, ka mūsdienās plaģiātisma problēma ir pieaugusi un ieguvusi nozīmi ne tikai autoru starpā, bet arī visas sabiedrības kopumā.

---

¹⁶ Bently L., Suthersanen U., Torremans P. Global Copyright. Three Hundred Years Since the Statute of Anne, from 1709 to Cyberspace. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010., p. xii.

¹⁷ Hoffstadt C. Plagiate in der Wissenschaft. Jahrbuc des Deutch-Russischen Kollegs: Aachen, 2006, S.1.

¹⁸ Ibid. S 2.

¹⁹ Sk.arī: Studente L. Akadēmiskais plaģiāts ir slikti, bet ko tālāk? 2013. Pieejams:

<http://www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/259655-akademiskais-plagiats-ir-slikti-bet-ko-talak/> [aplūkots 2017. gada 15.maijā].

2. PLAGIĀTS

Pastāv atšķirības plaģiāta definīcijā starp dažādiem rakstniekiem, zinātniekiem, pētniekiem utt., tomēr vienojošais faktors vienmēr ir viens un tas pats – visi kā viens norāda, ka plaģiāts ir cita darba uzdošana par savu.

Plaģiātisms – darbība vai gadījums, kad tiek izmantotas vai tuvā līdzībā imitētas cita autora valoda un domas bez autora atļaujas un darba uzdošana kā sava, nenorādot oriģinālo autoru; nenorādot atsauci uz oriģinālo autoru.²⁰ Arī nespēja citēt avotu ir uzskatāma par plaģiātismu.²¹ Latvijas tiesu praksē ir atrodams tiesas skaidrojums tam, kas ir plaģiāts. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa lietā Nr. 11816022911 definē plaģiātu šādi: “*Par plaģiātu vai plaģiātismu ir uzskatāma apzināta vai neapzināta sveša darba vai idejas pilnīga vai daļēja piesavināšanās, uzdodot to par savu un nenorādot patieso autoru, kas uzskatāma par autortiesību pārkāpumu.*”²² Ja uz šo problēmu raugās no plašāka skata punkta, tad var uzskatīt, ka plaģiāts ir kā sabiedrībā pieņemta krāpšanās norma, jeb normāla parādība, savukārt šaurākā nozīmē tas ir tik vien kā disciplināra rakstura problēma izglītības iestādēs.²³ Tomēr autora ieskatā plaģiāts nedrīkstētu tikt uzskatīts par normālu parādību, jo tādā veidā, veicot analogiju, arī zādzības var tikt uzskatītas par normālu parādību.

Diemžēl, lai gan plaģiātisma problemātika pastāv jau ļoti sen, neviens likums to neregulē. Un tā kā plaģiāts visbiežāk skar izglītības iestādes, ir šī darba ietvaros ir nepieciešams izskatīt šo iestāžu normatīvajos aktos sniegtos skaidrojumus par to, kas tiek uzskatīts par plaģiātu. Normatīvo aktu izpēti laikā darba autors secināja, ka Latvijā visprecīzāk plaģiātu definē Noteikumi par akadēmisko godīgumu Latvijas Universitātē²⁴. Šo noteikumu 1. pielikums ļoti skrupulozi definē,

---

²⁰ Definition of “*plagiarize*”. Pieejams: <http://www.dictionary.com/browse/plagiarism> [aplūkots 2017. gada 15. aprīlī.]

²¹ Simpson C. Copyright for Schools: A Practical Guide 4th Edition. Worthington: Linworth Publishing, Inc., 2005, 140.lpp.

²² Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas spriedums lietā Nr. 11816022911. 8.lpp. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 15.aprīlī].

²³ Sudmale S. Kompleksas plaģiāta ierobežošanas nepieciešamība Latvijas augstskolās jeb noklusētais par plaģiātu. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268686-kompleksas-plagiata-ierobezosanas-nepiecieksamiba-latvijas-augstskolas-jeb-noklusetais-par-plagiatu/> [aplūkots 2017.gada 25.aprīlī].

²⁴ Noteikumi par akadēmisko godīgumu Latvijas Universitātē: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <https://www.lu.lv/par/dokumenti/noteikumiunkartibas/godigums/> [aplūkots 2017. gada 16.aprīlī], 1.pielikums.

kas ir plaģiāts: *Plaģiātam ir daudzveidīgas izpausmes formas, kuras konstatē gan tekstos, kuros nav norādītas atsauces uz oriģinālo darbu, gan tekstos ar atsaucēm. Plaģiāta veidi²⁵ ir šādi:*

1.1. avoti nav citēti:

1.1.1. autors savā vārdā iesniedz visu kāda cita autora sarakstītu darbu (viltvārdība);

Punkts ir attiecināms uz gadījumu, kad students nav veicis zinātnisko darbu pats, bet viņa vietā to ir sarakstījis kāds cits, vai arī students ir ievietojis fragmentu no raksta, grāmatas vai cita studenta darba, nenorādot atsauci. Attiecībā uz šo plaģiāta veidu skatīt tālāk darbā aprakstīto rēgu rakstnieku 2.1 un citu zinātnisko darbu iegūšanas veidu 3.3 nodaļas.

1.1.2. autors savā tekstā kopē lielus fragmentus (vienu vai vairākas rindkopas vai to daļas) no cita teksta, tos nepārfrāzējot;

Šis gadījums ir visvieglāk atklājama plaģiātisma veids, jo tā atklāšanai nav nepieciešama rūpīga izvērtēšana un ir šāds plaģiāts ir acīmredzams. Arī plaģiātu meklēšanas sistēmas šādus darbus viegli atklāj. Par plaģiātu meklēšanas sistēmām skatīt nodaļu 2.3.

1.1.3. autors mēģina noslēpt plaģiātu, savā tekstā iekopējot fragmentus no vairākiem avotiem un veicot sīkas izmaiņas teikumu struktūrā, lai šie dažādie fragmenti saderētu kopā, taču pārsvarā autentiskā teksta formulējumi tiek saglabāti;

Šāds plaģiāta veids skar vairāku autoru autortiesības un var būt salīdzinoši grūti atklājams. Šāda plaģiāta gadījumam ir nepieciešama individuāla pieeja plaģiātisma atklāšanā un pieprasa papildus uzmanību no tās personas puses, kas veic plaģiātisma atklāšanu. Visgrūtāk atklājama no veidiem gadījumos, ja plaģiātisma veicējs ir veicis tulkojumus, par ko sīkāk skatīt nodaļu 2.3 par plaģiātisma atklāšanu.

1.1.4. autors ir saglabājis autentiskā avota satura būtību, bet ir nedaudz to pārfrāzējis un pārveidojis atslēgas vārdus;

Šāds plaģiātisma veids ir raksturīgs “slinkajam” plaģiāta veicējam, par ko ir izklāstīts sīkāk nākamajā apakšnodaļā 2.1, kas veltīta personām, kas veic plaģiātismu. Šo plaģiāta veidu ļoti viegli

---

²⁵ Noteikumos ir izantota atsauce: Izmantoti interneta plaģiāta novēršanas resursu www.plagiarism.org vietnes materiāli. Types of Plagiarism http://www.plagiarism.org/plag_article_types_of_plagiarism.html . aplūkots 21.03.2011.

var atklāt pats oriģinālā darba autors, jo, apskatot šādu negodprātības izpausmi, viegli saskatīs tajā savas domas.

1.1.5. autors pārfrāzē citu autoru darbu fragmentus tā, lai atsevišķie fragmenti saderētu kopā, tā vietā, lai uzrakstītu oriģinālu tekstu;

Līdzīgs iepriekšējam plaģiāta veidam, taču atšķirībā no tā, šajā plaģiāta izpausmē radītājs ir ieguldījis papildus piepūli, radot iespaidu par darba oriģinalitāti, vienlaicīgi saglabājot galveno domu, kā arī apgrūtinot plaģiāta atklāšanas darbu.

1.1.6. autors bagātīgi izmanto fragmentus no saviem iepriekšējiem darbiem, tādējādi pārkāpjot darba oriģinalitātes nosacījumus, kas tiek sagaidīti akadēmiskajā vidē;

Plaģiāta veids, kas neaizskar autortiesības, kas ir izskatīts apakšnodaļā 3.2. Punkts attiecināms un apraksta tā dēvēto “pašplaģiātismu”. Tie ir gadījumi, kad autors kādu savu tēzi, domu, darbu utt. katru reizi uzdod par jaunu esam. Kas vienreiz ir pateikts vai uzrakstīts, nevar tikt uzskatīts par jaunu, ja tiek pateikts vai uzrakstīts otro reizi. Autora ieskatā pašplaģiātisma gadījumā nebūtu nepieciešams pret personu veikt sankcijas, jo netiek aizskartas citu personu autortiesības.

Tāpat šie noteikumi vēršas pret gadījumiem, kad atsauce ir norādīta, bet

1.2. avoti ir citēti, bet teksts ir uzskatāms par plaģiātu:

1.2.1. autors min citētā autora vārdu, bet nenorāda citētā avota specifisko informāciju (piem., nosaukumu, izdevēju u.tml.), līdz ar to atsauci nevar atrast un nevar pārliicināties, ka darbs, uz ko atsaucas, eksistē;

1.2.2. autors apzināti sniedz neprecīzu vai kļūdainu informāciju par citētajiem avotiem, lai padarītu to atrašanu neiespējamu (maldināšana);

Šādiem plaģiāta veidiem ir kopējs tas, ka abi ir vērsti uz oriģinālā avota atrašanas neiespējamību, lai persona, kas pārbauda darbu, nespētu atklāt, cik lielā mērā darbs ir plaģiēts. Visticamāk tas tiek darīts ar nolūku, lai mēģinātu apiet noteikumus. Plaģiāta veicējs var kopēt lielus teksta apjomus no avota, kas ir pieejams vien viņam un nav pieejams plašā sabiedrībā, piemēram, no kādas reti atrodamas vai vecas grāmatas. Tāpat šis plaģiāta veids ir uzskatāms kā plaģiāta veicēja mēģinājums radīt aizstāvības pozīciju gadījumā, ja tiek pamanīta negodprātība. Respektīvi, ja kāds apvaino šādu personu plaģiātismā, tad persona var mēģināt aizstāvēties, norādot, ka darbā ir

ievietota atsauce uz oriģinālo avotu. Autora ieskatā šie ir ļoti noderīgi punkti noteikumos, jo izslēdz iespēju šāda plaģiāta veicējiem radīt iepriekšminēto aizstāvības pozīciju.

1.2.3. autors norāda precīzu atsauci uz avotu, bet nepūlas teksta fragmentu noformēt kā citātu, ja šis fragments ir kopēts vai pārfrāzēts ļoti tuvu tekstam, radot nepareizu priekšstatu un pretendējot uz informācijas oriģinālu pasniegšanu;

Autora ieskatā ļoti pretrunīgs plaģiāta gadījums. No vienas puses viss tiek izdarīts pareizi – darbā tiek ievietota informācija un tiek norādīta atsauce, tādejādi norādot uz to, no kurienes informācija tiek ņemta. No otras puses ir jāņem vērā, uz cik lielu apjomu tiek veidota atsauce. Šajā gadījumā obligāti ir jāapskata darba oriģināls, jo iespējams, persona, kas ir ielikusi informāciju no cita avota, nemaz neveic plaģiātismu. Iespējams, ka pārfrāzēšana ļoti tuvu tekstam ir nepieciešama, lai saglabātos doma. Tas ir gadījumos, ja, piemēram, tiek izmantota specifiska terminoloģija, kas raksturīga kādai konkrētai zinātnei. Tomēr autora ieskatā arī par šo plaģiāta veidu sankcijas nebūtu nepieciešamas, vienīgais, uzdot studentam pārstrādāt attiecīgo tekstuālā materiāla gabalu, uz ko tiek attiecināts šī plaģiāta gadījums, gan būtu vēlams.

1.2.4. autors savā darbā pārņem analīzi no cita pētījuma, savirknējot fragmentus (citātus un parafrāzes) no citiem darbiem, pārņemot arī atsauces uz šiem fragmentiem no citiem darbiem, taču autora darbā gandrīz nemaz nav viņa paša oriģinālā teksta;

Šis gadījums tiek dēvēts par kompilāciju. Kompilācija ir, kā jau minēts šajā punktā, vairāku darbu apvienošana vienā, izdalot ar atsaucēm katru fragmentu. Ja atsauces netiek norādītas tad tas ir plaģiāts. Autora uzskatā kompilācija nav plaģiāts, tā kā neviens no darba fragmentiem netiek uzdots kā savs. Tāpat autora ieskatā būtu jānodala kompilācija no plaģiātisma, jo atšķiras abu akadēmisko pārkāpumu būtība. Ja plaģiātisma gadījumā (izņemot pašplaģiātu) tiek aizskartas autortiesības (par ko sīkāk tiek izklāstīts 3.1 apakšnodaļā), tad kompilācijas gadījumā, ja visas atsauces ir norādītas korekti un darbus iespējams identificēt, autortiesības netiek aizskartas. Kompilācijai noteikti jāpaliek kā vienam no akadēmiskā godīguma pārkāpumiem, bet precizitātes ietvaros būtu labi to nodalīt no plaģiāta.

1.2.5. autors dažās vietās norāda precīzas atsauces uz citētajiem avotiem, bet citās vietās pārfrāzē tekstu no citiem avotiem bez atsaucēm;

Plaģiātisma veids, kurā ir saskatāms nodoms slēpt plaģiātu. Jāatzīmē, ka šādos gadījumos persona ir mēģinājusi veikli slēpt plaģiātisma pēdas, norādot precīzas atsauces, tādejādi cerot, ka plaģiētie teksta gabali netiks atklāti. No pirmā skata šādam tekstam nav redzamas plaģiāta pazīmes. Ir saliktas atsauces, tās pareizi noformētas, uzrādītas izmantoto avotu sarakstā. Šādos gadījumos ir vēlams izmantot elektroniskās plaģiāta atklāšanas sistēmas, par kurām ir smalkāk izklāstīts 2.3 apakšnodaļā. Var būt gadījumi, ka, pārbaudot studenta darbu, pats oriģinālā avota autors atklāj plaģiātu.

1.2.6. autors tulko citu autoru darbus vai interneta resursos pieejamo informāciju no citas valodas ar vai bez tajā esošajām atsaucēm, norādot tikai sevi kā darba oriģinālo autoru.

Autora ieskatā visgrūtāk atklājamais plaģiāta paveids – tulkojums. Atklājams tikai gadījumā, ja persona, kas izskata aizdomīgo darbu, zina par plaģiētā darba oriģinālo avotu. Šī plaģiāta problemātika ir atspoguļota apakšnodaļā 2.3.

Kā redzams šie Latvijas Universitātes noteikumi iedala plaģiātu divos veidos – plaģiāts ar atsaucēm un bez. Autora ieskatā plaģiāti bez atsaucēm visvairāk atbilst plaģiātisma būtībai, jo pilnībā izslēdz zinātniskā darba oriģināla autora vārdu un tiek pilnībā uzdoti kā plaģiāta veidotāja jaunrade (izņemot noteikumu 1.1.6 punktu, kurš ir attiecināms uz pašplaģiātu un noteikumu 1.2.4 punktu, kas ir kompilācija). Savukārt gadījumi, kad atsauce tomēr tiek norādīta, ir uzskatāmi par viltīgiem mēģinājumiem apiet noteikumus tādā veidā, lai zinātniskais darbs tomēr izskatītos un atbilstu šiem noteikumiem.

Zīmīgi ir tas, ka šie noteikumi ir pārveidoti normatīvo aktu formā no oriģinālā teksta²⁶, tādejādi izslēdzot ironisku iespēju veikt plaģiātismu.

Tikpat svarīgi, kā noskaidrot, kas ir plaģiāts, ir noskaidrot, kas veic plaģiātismu un kur sakņojas šī problēma mūsdienās

Kā norāda Sintija Sudmale: “*akadēmiskā godīguma pārkāpumu uzvedības modeļi aizsākas agrīnās izglītības pakāpēs, cauri pamatskolai tiek pārnesti uz studijām augstskolā un krāpšanās kā uzvedības norma parādās pieaugušo profesionālajā darbībā*”²⁷. Šeit ir saskatāma zināma

---

²⁶ Types of Plagiarism. Pieejams: https://www.plagiarism.org/assets/downloads/types_of_plagiarism.doc [aplūkots 2017. gada 16. aprīlī].

²⁷ Sudmale S. Kompleksas plaģiāta ierobežošanas nepieciešamība Latvijas augstskolās jeb noklusētais par plaģiātu. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268686-kompleksas-plagiata-ierobezosanas-nepieciesamiba-latvijas-augstskolas-jeb-noklusetais-par-plagiatu/> [aplūkots 2017.gada 25.aprīlī].

līdzība ar plaģiātisma vēsturi – ja problēma risināta vai vispār atzīta par problēmu jau pašā sākumā, tad tā attīstās. Lieta ir tajā, ka bieži vien pamatskolas un vidusskolas iestāžu iekšējās kārtības noteikumos un citos normatīvajos aktos nav iekļauts nekas par plaģiātismu. Piemēram, Rēzeknes 5.vidusskolas iekšējos normatīvos aktos²⁸ nav atrodams ne vārda par plaģiātu vai akadēmiskā godīguma pārkāpumiem, pat noteikumos par Zinātniski pētnieciskā darba kārtību²⁹ nekas par to nav teikts. Tātad ja jau pat skolas iekšējos normatīvajos aktos nekas par to nav teikts, tad nav pārsteigums, ka plaģiātisms tiek uzskatīts par normu (kam noteikti tā nav jābūt).

Tikpat svarīgi, kā noskaidrot kas ir plaģiāts, ir noskaidrot veidus, kā tiek veikts plaģiātisms. Bez pārlietu lielas vispārināšanas, personas, kas veic plaģiātismu, var identificēt kā vienu no 3 sekojošajiem tipiem:

- slinkais plaģiāta radītājs
- veiklais plaģiāta radītājs
- nejaušais plaģiāta radītājs

“Slinkais” plaģiāta radītājs parasti ir akadēmiski vājš un citkārt students bez motivācijas, tāda tipa students, kas labprāt paņemtu cita darbu visā pilnībā, izdarot mazliet vairāk nekā pamainot vārdu uz papīra un nosaukt to par savu.³⁰ Šāda tipa students var izmantot “krāpšanās saitus” vai vienkārši nozagt darbu no citiem – varbūt kādu, kas pieder studentam, kas studējis priekšmetu iepriekšējā gadā. Šāda tipa plaģiāta veicējiem, ja uzreiz gatava atbilde uz jautājumu nevar tikt atrasta elektroniski, tas vienkārši nav vērts. Izglītota viedokļa attīstīšana, aktīvi pētošs prāts, kreatīvisma impulss: šīs lietas nav vērts apdomāt.³¹ Tieši šī ranga plaģiātisma veicēji visbiežāk tiek pieķerti akadēmiskā godīguma pārkāpumos, jo savas neizdarības dēļ pieļauj plaģiātos kļūdas, kas acīmredzami norāda uz negodprātību. Tāpat viņi necenšas darbu lieki pārbaudīt, jo uzskata, ka tas nav nepieciešams – darba oriģinālais autors ir veicis darba pārbaudi un turpmākas šādas pūles nav nepieciešams veikt.

---

²⁸ Rēzeknes 5.vidusskolas iekšējās kārtības noteikumi: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <http://www.rezeknes5vsk.lv/index.php/izglitibas-programmas> [aplūkots 2017.gada 18.maijā].

²⁹ Rēzeknes 5. vidusskolas skolēnu zinātniski pētnieciskās darbības kārtība: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <http://www.rezeknes5vsk.lv/images/stories/ZPDkartiba.pdf> [aplūkots 2017.gada 18.maijā].

³⁰ Autora piezīme: bieži tas aprobežojas tikai ar vārda maiņu. Daudzi skolotāji un augstāko izglītības iestāžu pasniedzēji ir saskārušies ar gadījumu, kad plaģiāta veicēji nomaina vārdu nosaukumā, bet nenomaina vārdiem dzimti darbā. Tā, piemēram, vīriešu kārtas pārstāvja darbos var atrast frāzi “autores uzskatā” un otrādi.

³¹ Williams J.B. Plagiarism: Deterrence, Detection and Prevention. B.v. Universitās 21 Global, 2005, p. 4.

ar kritisku skatījumu par apskatāmo priekšmetu tikai tāpēc, ka starp viņiem un augstāko izglītības iestāžu autoritātēm pastāv atšķirības kultūrā.³⁵ Dažkārt tas tiek jaukts ar sliktām rakstīšanas spējām un/vai nepietiekamām ētikas zināšanām, kaut gan realitāte var būt pavisam citādāka.

Latvijas Universitāte ir spērusi soli pretī šādiem studentiem un savos noteikumos iekļāvusi atrunu, ka citu valstu studentiem ir iespēja rakstīt darbus arī citā valodā, tādējādi samazinot šo studentu vēlmi veidot plaģiātus, lai nokārtotu akadēmiskos normatīvus:

5. Noslēguma darba tehniskais noformējums

5.1. *Noslēguma darbus izstrādā pareizā, literārā latviešu valodā. Citu valodu lietošana pieļaujama:*

5.1.1. ārvalstu studentiem;³⁶

Nav noslēpums, ka studenti bieži vien plaģiātismu neveic paši, bet tikai uzdodas par vesela pētījuma autoriem, paši neuzrakstot ne rindas. Dr.Iur Rihards Gulbis tos dēvē par rēgu rakstniekiem. “Rēgu rakstnieku jēdziens viņu īstenotās darbības un darbību jomu, kā arī tiesisko attiecību ar darba pasūtītāju daudzveidības dēļ ir grūti definējams.³⁷ Juridiskajā literatūrā tiek norādīts, ka šaurākā nozīmē rēgu rakstnieks ir tikai tā persona, kas trešās personas uzdevumā rada darbu, savu autorību vismaz daļēji noklusē un atļauj trešajai personai ar šīs trešās personas vai tās izvēlētu vārdu darbu publiskot.”³⁸ Ja skata rēgu rakstnieku plaģiātisma zinātniskajos darbos kontekstā, tad secinājums ir vienkāršs. Tās ir personas, kas izstrādā zinātniskos darbus un nodod tos, ar atlīdzību vai bez, citām personām, kuras šos darbus uzdod par saviem. Šī darbība, kuru veic personas, kas uzdod rēgu rakstnieka darbu par savu, ir plaģiātisms vistīrākajā tā izpausmē. Atšķirībā no citiem plaģiātisma veidiem, kur plaģiēts tiek autora darbs bez atļaujas vai autoram par to nezinot, šis notiek ar abu pušu piekrišanu – gan darba oriģinālā autora, gan plaģiātisma veicēja. Iemesli rēgu rakstnieku piesaistīšanai var būt gan pasūtītāja nevarēšana pašam izstrādāt attiecīgo darbu pienācīgā kvalitātē, gan aizņemtība’. Var pastāvēt dažādi iemesli, kāpēc jāvērsas pie rēgu

³⁵ Williams J.B. Plagiarism: Deterrence, Detection and Prevention. B.v. Universitas 21 Global, 2005, p. 5.

³⁶ Nolikums par noslēguma pārbaudījumiem Latvijas Universitātē: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <https://www.lu.lv/par/dokumenti/nolikumi/parbaudijumi/> [aplūkots 2017.gada 5.maijā].

³⁷ Gulbis R. Rēgu rakstnieku darbība akadēmiskajā jomā – autortiesību un tīkumības apsvērumi. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268687-regu-rakstnieku-darbiba-akademiskaja-joma-autortiesibu-un-tikumibas-apsverumi/> [aplūkots 2017.gada 10.maijā].

³⁸ Turpat.

rakstnieka pēc viņa pakalpojumiem, piemēram, nespēja pašam izstrādāt zinātnisko darbu kvalitatīvi, aizņemība,³⁹ vai arī citi dzīves faktiskās situācijas apstākļi. Šie iemesli neatšķiras no iemesliem, kāpēc daudzas personas veic plaģiātismu. Rihards Gulbis norāda, ka *“akadēmiskajā jomā jānošķir rēgu rakstnieki, kas brīvprātīgi piedāvā savus pakalpojumus par atlīdzību, no tiem rēgu rakstniekiem, kuri atrodas pakļautības vai atkarības attiecībās ar uzdevuma devēju, piemēram, zinātnisko institūtu zinātniskie līdzstrādnieki un viņu zinātniskās darbības vadītāji, kuri var uzspiest savu līdzautorību vai pat pieprasīt norādīt sevi kā vienīgos attiecīgā darba autorus.”*⁴⁰ Tas, protams, neatbilst autortiesību pamatprincipiem, jo katra zinātniskā darba autoram ir personīgās tiesības uz savu darbu. *“Saistībā ar rēgu rakstnieku uzdevumiem atšķirības pastāv arī tajā apstākļi, kādu darbu veikšanai un cik lielā apjomā tiek piesaistīts rēgu rakstnieks. Šāda rakstnieka pienākumi var variēt no gandrīz patstāvīgas darba izstrādes līdz uzdevuma devēja jau sagatavota darba apstrādei un pilnveidošanai.”*⁴¹ Saistībā ar zinātnisko darbu tas, kā piemērs, būtu izveidot darbu no sākta gala līdz beigām vai arī zinātniskā darba uzlabošana, pievienojot tam savu ieguldījumu un labojot kļūdainās vietas. Var izveidoties arī savdabīga situācija, ka rēgu rakstnieks savā darbā pieļauj plaģiātu, tādejādi kaitējot arī darba pasūtītājam, kam par to varēja būt nekādas nojausmas. Tomēr, neskatoties ne uz ko, tas spēj būt materiāli ienesīga nodarbošanās, kuru nekautrējas reklamēt.⁴² Tomēr šai nodarbei ir arī atpakaļejoša saikne, ko rēgu rakstnieks nodarbojas ar jaunradi. Tātad viss, ko viņš uzraksta, arī jaunrades procesā radušās idejas, tiek iesniegtas citas personas vārdā, piemēram, universitātē. Ja rēgu rakstnieks pats vēlas kādreiz kādu no saviem darbiem iesniegt savā vārdā kā darba oriģināla autoru, tad tas nebūs iespējams, jo visas rēgu rakstnieka tēzes jau ir iesniegtas citas personas vārdā un rēgu rakstnieks, pēc būtības, mēģina vai arī veic pirmšķietamu plaģiātismu, lai gan īstais plaģiātisma veicējs ir darba pasūtītājs. Šīs problemātikas plaukumam ir arī savi iemesli. Kā galvenais no tiem var tikt minēts sankciju neesamība par šādu darbību veikšanu. Nav aizliegts veidot zinātnisko darbu citām personām,

---

³⁹ Gulbis R. Rēgu rakstnieku darbība akadēmiskajā jomā – autortiesību un tikumības apsvērumi. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268687-regu-rakstnieku-darbiba-akademiskaja-joma-autortiesibu-un-tikumibas-apsverumi/> [aplūkots 2017. gada 10. maijā].

⁴⁰ Turpat ar atsauuci oriģinālajā avotā: Sal.: Ahrens H.J. Der Ghostwriter – Prüfstein des Urheberpersönlichkeitsrechts. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht (GRUR), 2013, S. 21s.

⁴¹ Turpat.

⁴² Autora piezīme: ievadot interneta meklētājā frāzes, piemēram, *“ghostwriter academic writing”* tiek piedāvātas pat vairākas vietas, kas nodarbojas ar rēgu rakstniecību un piedāvāto pakalpojumu loks ir dažāds – sākot no vienkāršiem citātiem līdz pat pilnībā uzrakstītam zinātniskajam darbam.

nepastāv sods par šāda darba veikšanu. Iespējams, ja sods pastāvētu vismaz administratīvā pārkāpuma līmenī, rēgu rakstnieku skaits būtu krietni mazāks. Bet arī atklāt, ka persona sava rēgu rakstnieka zinātnisko uzdod par savu, ir neiespējami, jo nav iespējams veikt kontroli pār to, kā zinātniskais darbs top.

Rezumējot var teikt, ka plaģiāti tiek iedalīti tādos, kur atsauces netiek norādītas (autora ieskatā šādi plaģiāti visvairāk atbilst plaģiāta būtībai) un kur atsauces tiek norādītas (autora ieskatā – veikli mēģinājumi apiet noteikumus un uzdot savus darbus kā oriģinālus. Pastāv dažādu veidu plaģiāti, atšķirībā no to atklāšanas sarežģītības. Vissarežģītākās uzbūves plaģiāti ir sastopami tulkajos. Plaģiātisma problēma sakņojas jau vidusskolās, kurās dažviet netiek veikta nekāda kontrole pār tā izplatību. Tāpēc kā ieteikumu šai problēmas risināšanai autors iesaka ieviest visās pamatizglītības iestāžu normatīvajos aktos noteikumus par plaģiāta liegumu, sniegt skolēniem informatīva satura informāciju par plaģiātismu un iepazīstināt viņus ar to, ka plaģiāts tas ir likuma pārkāpums, par ko sīkāk tiks izklāstīts 3. nodaļā.

2.1 Plaģiāta radīšanas iemesli

Mērķtiecīgi ir uzdot jautājumu, kāpēc studenti, un vēl jo vairāk zinātnieki, vispār nodarbojas ar plaģiātismu? Viens no galvenajiem iemesliem plaģiātismam studentiem ir to nevēlēšanās pamatoti uzrakstīt zinātnisko darbu. Dažkārt viņiem trūkst parasta priekšstata par to, kā pareizi ir noformējami citāti vai bibliogrāfija. Nereti tas var tikt izsaukts ar to, ka studenta tekstā ir daudz citātu un viņš nevēlas, lai docents redzētu autentiskā teksta neesamību, precīzāk pašu zinātnisko darbu – šajā gadījumā citāti tiek pārstāstīti paša vārdiem un no tiem tiks aizvāktas vietas, kurās var pamanīt oriģinālā autora darbus. Daudzi pirmā kursa studenti, tāpat kā skolnieki, pat lielās ar to, ka lielu daļu sava darba ir atraduši internetā un, tādā veidā, ātri un efektīvi dabūjuši rezultātu. Bieži vien šādu rīcību pavada doma: “Vecais pasniedzējs vienalga nemāk strādāt ar internetu un nekad šo neatklās.”⁴³ Dažiem pieaugošais plaģiātisma gadījumu skaits augstākās izglītības sektorā ir uzskatāms par pilnīgi akceptējamu rīcību. Saskaņā ar satīrista un autora Stjuarta

---

⁴³ Hoffstadt C. Plagiate in der Wissenschaft. B.v., Jahrbuc des Deutch-Russischen Kollegs. Aachen, 2006, S. 4.

Houma teikto plaģiātisms “*ietaupa laiku un pūles, uzlabo rezultātus un uzrāda zināmu iniciatīvu no plaģiātisma veicēja puses*”.⁴⁴ Šāds domāšanas veids tiek balstīts uz uzskatu, ka nav nekā sliktā liberāli izmantot citu cilvēku idejas. Veidot plaģiātu nav tas pats, kas zagt citas personas īpašumu, tas vienkārši ir veids, kādā tiek izplatīta informācija un zināšanas.⁴⁵ Autors izvēlas nepiekrīst šim apgalvojumam, jo tomēr zinātniskais darbs ir intelektuālais īpašums tikpat lielā mērā, kā jebkurš cits, taustāms, materiāls īpašums. Ar tādu domāšanas veidu var mēģināt attaisnot jebkuru zādzību, kas nav pareizi. Piedevām zinātniskos darbus aizstāv likums, tāpēc, par laimi, tādi skaļi izteicieni vien paliek izteicienu līmenī.

Apskatot problemātiku studējošo līmenī no skeptiska skata punkta, ir skaidrs, ka studenti, kas ir akadēmiski vājāki un biežāk veido plaģiātus, nebūs tie indivīdi, kas apzināti vai zemapziņā piedalīsies krusta gājienos par informācijas un zināšanu izplatīšanu.⁴⁶ Priekš viņiem plaģiātisms ir veids, kā nokārtot nepieciešamos akadēmiskos normatīvus, nevis radikāla pieeja zināšanu izplatīšanai. Tomēr ne vienmēr tie ir akadēmiski vāji studenti. Bieži vien tās ir personas, kuru faktiskie dzīves apstākļi liedz uzrakstīt kvalitatīvu zinātnisko darbu un plaģiāts ir iespēja, kā nokārtot akadēmiskās saistības ar augstākās izglītības iestādi. Kā nekā, plaģiāta izplatība ir cieši saistīta ar sabiedrībā notiekošiem procesiem,⁴⁷ kā arī katras personas dzīves apstākļiem

Neatkarīgi no studenta spējām, spiediens veikt plaģiātu var rasties no dažādu faktoru ietekmes. Tas iekļauj, piemēram:

1. vājas laika plānošanas prasmes (problēma bieži vien tiek saasināta laika nodalīšanas nepieciešamības dēļ tiem, kuri strādā vai rūpējas par bērniem) un nespēj tikt galā ar akadēmisko pienākumu skaitu;
2. motivācijas trūkums izcilībai uzskata dēļ, ka augstākās izglītības iestāde ir atbildīga par intereses trūkumu studiju kursā (studenti šādiem priekšmetiem velta tikai laika apjomu, ko paši uzskata par samērīgu);

---

⁴⁴ Williams J.B. Plagiarism: Deterrence, Detection and Prevention. B.v. Universitas 21 Global, 2005, p. 7. ar atsauci oriģinālajā avotā: Duguid, B. (1996) ‘The unacceptable face of plagiarism?’, online at <http://media.hyperreal.org/zines/est/articles/plagiari.html> (last accessed 12 June 2004).

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid. P. 7.

⁴⁷ Sudmale S. Kompleksas plaģiāta ierobežošanas nepieciešamība Latvijas augstskolās jeb noklusētais par plaģiātu. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268686-kompleksas-plagiata-ierobezosanas-nepieciessamiba-latvijas-augstskolas-jeb-noklusetais-par-plagiatu/> [aplūkots 2017.gada 25.aprīlī].

persona ir ar plašāku redzesloku, tad arī būs spējīga aizdomāties, ka tas ir likuma pārkāpums, un par likuma pārkāpumu draud atbildība.

Pats pamats plaģiātisma radīšanai nav personas pastāvošie dzīves apstākļi vai neizdarība, primāri tas ir nodoms veikt plaģiātismu. Cēloņsakarīgi pēc nodoma tiek veikts plaģiātisms, kas, kā jau iepriekš norādīts, nevar būt attaisnojams.

Tātad plaģiātisma radīšanas iemeslus ietekmē gan personas faktiskie dzīves apstākļi, gan akadēmiskās spējas veidot kvalitatīvu zinātnisko darbu, kā arī vienkārša nevēlēšanās izstrādāt darbu pašrocīgi. Tāpat kā papildinājumu var minēt globālā tīmekļa ietekmi, kas sniedz jebkurai personai iespēju tikt pie dažādiem informācijas avotiem, pat nopirkt jau gatavus darbus (sīkāk 3. nodaļā) vai *sazināties ar rēgu rakstniekiem*.

2.2 Plaģiātisma atklāšana

Tas, ar ko nerēķinās studenti un citas plaģiātismu veicošās personas, ir plaģiātu meklēšanas sistēmas, kas mūsdienās ir atrodamas teju katrā augstākās izglītības iestādē. Dažādas stratēģijas var tikt izmantotas akademiķu starpā, lai kontrolētu plaģiātismu, variējot starp vienkāršām interneta plaģiātisma vietņu meklēšanas sistēmām, kuras individuāli tiek izmantotas starp pasniedzējiem, līdz pat vienkāršotām meklēšanas sistēmām, kas ir spējīgas izsekot veselai grupai studentu, kas pieļauj plaģiātismu, kā arī izmantot diezgan komplicētas un sistēmiskas pieejas atklājot komerciāla plaģiātisma gadījumus, izmantojot plaģiātisma atklāšanas aģentūras.

Ir iespējams atklāt plaģiātismu iesūtītajos darbos, kuri ir veidoti papīra formātā, tomēr krietni atvieglo šo procesu darbi, kas ir iesūtīti elektroniskā formātā. Augstākās izglītības iestādes ar labu meklēšanas sistēmu var viegli atklāt sliktus vai nejaušus plaģiātus. Pirmā darbība, ko veikt, ir identificēt dažus aizdomīgi izskatošos teksta materiālus, piemēram, paragrāfus ar acīmredzamām atšķirībām rakstveida stilā.⁵⁰ Aizdomīga izskata teksti nav limitēti tikai ar rakstveida stila maiņu: parastā pazīme, kas piemīt “slinkajiem” vai “nejaušajam” plaģiātisma veicējiem. Ir iespējams atklāt “veiklo” plaģiātisma veicēju apskatot darba formatēšanas konsistenci.⁵¹ Diezgan viegli var atšķirt gadījumus, kad darba autors ir rakstījis savā stilā un kad teksts ir kopēts no cita autora. Tāpat

---

⁵⁰ Williams J.B. Plagiarism: Deterrence, Detection and Prevention. B.v. Universitas 21 Global, 2005, p. 5-6.

⁵¹ Ibid. p. 6.

vieglāk atrast plaģiātisma gadījumus ir, piemēram, angļu valodā, kur pastāv atšķirība gramatikā starp dažādiem reģioniem, kuros izmanto angļu valodu. Nav svarīgi, vai tas ir pieredzējis valodnieks vai arī vienkāršs angļu valodas skolotājs, atšķirība starp, piemēram, izmantoto angļu valodu Amerikas Savienotajās Valstīs un Apvienotajā Karalistē, ir saskatāma. Krietni visu uzdevumu sarežģītā gadījums, kad plaģiātisma veicējs pārzina vairākas valodas. Tā, piemēram, students, kurš pārzina trīs valodas, var būt pietiekami veikls tulkojot darbus no citām valodām savā dzimtajā valodā, kurā arī izstrādā zinātnisko darbu, un galu galā netikt pieķerts, ja vien meistarīgi pārveidojis teikumu uzbūvi, saglabājot oriģinālo domu.

Dažkārt plaša apjoma meklējumi internetā var novest ne pie kāda rezultāta, kamēr visas pārējās norādes liecina par pretējo. Šajā gadījumā procesam meklējumiem internetā jātiek atkārtoti, bet atkārtoto reizi tam ir jābūt veiktam caur internetā pieejamajām datu bāzēm. Ja šī procedūra nespēj sniegt rezultātus, pat ja plaģiātisma pierādījumi ir pirmšķietami neapgāžami, tad plaģiātā izmantotais teksts var nebūt digitalizēts un negodprātīgajam studentam var būt bijusi piekļuve citu studentu darbiem. Šajā gadījumā programma, kas salīdzina viena studenta darbu ar cita studenta darbu, ir uzskatāma par diezgan spējīgu palīgu plaģiātisma atklāšanā.⁵² Arī Latvijas Universitātei ir šāda sistēma.

Ja akadēmiķi saskaras ar gadījumu, kad plaģiātisma kontrolēšana ir pārāk laikietilpīga un prasa pārāk lielu darba ieguldījumu, vienmēr pastāv iespēja paplašināt izmantojamo rīku negodprātības atklāšanā ar privāto uzņēmumu palīdzību. Un tik tiešām, gandrīz vienlaicīgi ar studentu krāpniecības interneta vietņu izveidošanos, parādījās elektroniskie studentu krāpniecības atklāšanas pakalpojumi. Viena no kompānijām šajā jomā, Turnitin.com, ir kļuvusi ārkārtīgi veiksmīga un ir uzskatāma par vadošo līderi plaģiātisma atklāšanas piegādē visā pasaulē, paziņojot, ka apkalpo klientu bāzi vairāk nekā 3500 izglītības iestādēs virs 50 valstīm, ieskaitot Apvienoto Karalisti, kur kompānijas pakalpojumus izmanto vairāk nekā 700 izglītības iestāžu, gan pamata, gan augstāko⁵³. Savos rakstu avotos Turnitin.com izmanto publiski internetā pieejamos un plaši arhivētos materiālus, kas iekļauj vairāk nekā 4 miljardus lappušu, katru dienu atjaunotas ar aptuveno apjomu 40 miljoni lappušu dienā. Turnitin.com izmanto ne tikai informāciju, kas ir pieejama internetā, bet arī elektroniskās grāmatas un iesūtīto studentu darbus. Jāatzīst, ka tik plaša

---

⁵² Williams J.B. Plagiarism: Deterrence, Detection and Prevention. B.v. Universitas 21 Global, 2005, p. 6.

⁵³ Turnitin.com publicētā informācija. Pieejams: http://turnitin.com/en_us/resources [aplūkots 2017.gada 10.maijā].

mēroga kontroles sistēmai ir liela nozīme plaģiātisma apkarošanā. Tomēr ir faktori, kas šo potenciāli labāko sistēmu pasaulē tomēr padara efektīgu tikai noteiktā daļā. Atslēgas elements visā ir valodas barjera, jo šī vietne ir galvenokārt vērsta uz darbiem angļu valodā. Citām valstīm ir jāsamierinās, ka darbu savas valsts valodā, kontroli ir iespējams veikt ar lokālu sistēmu palīdzību, un lai to veicinātu, valsts izglītības iestādēm ir jābūt kopējai plaģiātisma kontroles sistēmai, kurā, līdzīgi kā Turnitin.com, tiek apkopoti visi studentu darbi, kā arī grāmatas elektroniskā formā (arī tās, kuras ir pieejamas bibliotēkās tikai papīra formātā). Bet, joprojām arī šajā gadījumā, “veiklie” plaģiātisma veicēji var piekopt savas prasmes un tulkot darbus, nenorādot atsauces un uzdodot citu valstu zinātnieku darbus kā savus, pilnībā vai arī tikai daļā. Tāpat jau problemātisko situāciju smagāku padara doma, ka plaģiāta gadījumā tulkotajos darbos var būt sajaukti vairāku autoru darbi kopā. Šādos gadījumos plaģiātisma kontrole aizdomīgajos darbos būtu jāveic individuāli, izskatot aizdomīgo darbu. Tiesu praksē ir atzīts, ka plaģiātu var konstatēt vienīgi vērtējot darbu, savukārt darba vērtēšana notiek līdz konkrēta novērtējuma piešķiršanai attiecīgajam darbam⁵⁴. Autora ieskatā tulkojums ir visgrūtāk atklājamais plaģiāta paveids, jo, ja darbs tiek tulkots no citas valodas, plaģiātisma meklēšanas sistēmas būs bezspēcīgas, tā kā tajās ir iestrādāta meklēšana tikai vienā valodā.

Sākot ar 2014. gada 1. maiju Latvijas Universitātē pārbauda noslēguma darbus Vienotajā datorizētās plaģiātisma kontroles sistēmā. *“Ja datorprogramma kādā darbā būs uzrādījusi plaģiāta pazīmes, šo darbu izvērtēs nozares eksperti un pieņems lēmumu, vai darbs satur plaģiātu. Ja eksperti būs konstatējuši plaģiāta klātbūtni noslēguma darbā, tiks lemts par studējošā eksmatrikulāciju. Promocijas darbus, kuros tiks konstatētas plaģiāta pazīmes, izvērtēs atbilstošā promocijas padome un lems par tā virzīšanu aizstāvēšanai.”*⁵⁵ Ja plaģiāts tiek atklāts, jebkurā gadījumā ir jā saglabā pierādījumi šim akadēmiskā godīguma pārkāpumam. Sekas plaģiāta radītājam (joprojām, diemžēl) ir ļoti dažādas. Daudzas augstākās izglītības iestādes ilgu laiku izskata šādus gadījumus un paiet zināms laiks līdz no studenta tiek prasīti paskaidrojumi, citas iestādes jau pie mazākajām aizdomām iesaistās konfrontācijā, kas nostāda studentu sarežģītā pozīcijā. Apmomāta procedūra šajā gadījumā ir drošāka, tikai pilnīgas pārliecības gadījumā

---

⁵⁴ Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr. A420438811. Aprakstošās daļas [4.2] punkts. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 29. aprīlī].

⁵⁵ Ar datorprogrammas palīdzību kontrolēs plaģiātu studiju noslēguma darbos. LU Preses centrs: 2004.g. Pieejams: <http://www.lu.lv/zinas/t/26841/> [aplūkots 2017. gada 29. aprīlī].

negodīgo studentu vajadzētu uzaicināt, lai izteiktu tam neapmierinātību ar paveikto. Lai students nevarētu noliegt savu pārkāpumu vai arī ja viņš turpina noliegt savu vainu izdarītajā, neskatoties uz neapgāžamiem pierādījumiem, kas, diemžēl notiek, ir nepieciešams izstrādāt precīzas sankcijas vai, mazāka pārkāpuma gadījumā, nepieciešams pieprasīt, lai darbs tiktu pārrakstīts pilnībā vai izlabots sākotnējais darba teksts. Parasti (un tā ir galvenā sastāvdaļa studiju procesa organizēšanā) neapmierinošas atzīmes saņemšana jau tiek uzskatīts kā sods, vai, atkārtotas negodprātības gadījumā, darbs vispār var netikt pieņemts. Daudzas augstākās izglītības iestādes smagāku pārkāpumu gadījumos veic radikālākas darbības: studentu, kurš vainojams negodprātībā, atstādina no nodarbībām vai izslēdz no augstākās izglītības iestādes.⁵⁶ Tomēr tas nav pats bargākais sods par šāda veida pārkāpumu. Dažas universitātes uzskata par iespējamu pieņemt smagākas sankcijas kā, piemēram, Minsteres Universitātē (specialitātē pedagogs/sociologs) ir ieviests naudas sods līdz 50 000 Eiro. To pieļauj Ziemeļreinas-Vestfālenes federālās zemes likums par izglītību.⁵⁷ Protams, šāds solis ir radikāls priekš studenta un lai to spertu, ir nepieciešams izvērtēt pārkāpuma smagumu un nopietnību. Piemēram, Latvijas Universitātes noteikumos ir iekļauti arī noteikumi par šādu gadījumu izvērtēšanu. Saskaņā ar Noteikumu par akadēmisko godīgumu Latvijas Universitātē 1. pielikumu, tiek vērtēts plaģiāts, tā apjoms un ietekme uz zinātnisko darbu:

4. Izvērtējot plaģiātu studējošo darbos un lemjot par šajos Noteikumos un citos LU normatīvajos aktos paredzēto seku iestāšanos un atbildību, ņem vērā:

- 4.1 plaģiēto fragmentu daudzumu, apjomu un fragmentu nozīmi darbā;*
- 4.2 iepriekšējos studējošā pieļautos plaģiātus un cita veida pārkāpumus;*
- 4.3 studiju līmeni un semestri, kurā reģistrēts studējošais;*
- 4.4 pārbaudījuma veidu.*

Kā redzams, noteikumos ir iekļauti kvantitatīvie nosacījumi (4.1 punkts), iepriekšējie pārkāpumi (4.2), kurā kursā students studē (4.3), zinātniskā darba līmeni – bakalaura, maģistra vai promocijas darbs (4.4). Autora ieskatā, ja caur plaģiātisma meklēšanas sistēmu skenē visus noslēguma darbus, tad visticamāk plaģiātisma pazīmes tiks atrastas vienmēr, jo daudzos darbos var tikt izmantoti vieni un tie paši citāti domu pamatošanai. Sistēmai, kas meklē plaģiātu, vajadzētu ignorēt šādus gadījumus. Arī iepriekšējai sodāmībai ir nozīme. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes prakse

---

⁵⁶ Hoffstadt C. Plagiate in der Wissenschaft. Jahrbuc des Deutch-Russichen Kollegs. Aachen, 2006, S.9.

⁵⁷ Ibid.

ir sekojoša – saskaņā ar Latvijas Universitātes iekšējās kārtības noteikumiem pēc pirmā akadēmiskā godīguma pārkāpuma fiksēšanas reizes personai tiek izteikts brīdinājums par eksmatrikulāciju, savukārt atkārtota pārkāpuma gadījumā students tiek eksmatrikulēts. Tas, protams, neliedz personai vēlreiz iestāties Latvijas Universitātē.

Plaģiātu bieži vien nav iespējams atklāt uzreiz. Pateicoties digitalizācijas laikmetam, dažviet pasaulē tiek atklāti plaģiāti pēc zināma laika perioda. Eiropā ir zināmi gadījumi, kad plaģiāts, kaut gan veikts pirms ievērojama laika posma, ir nācis gaismā. Piemēri ir Ungārijas prezidents Pals Šmits⁵⁸ un Vācijas aizsardzības ministrs Karls – Teodors Guttenbergs⁵⁹. Tāpat plaģiātismā ir vainojami arī psihologs Didriks Stapels⁶⁰, onkoloģisko slimību pētnieks Anils Potti⁶¹, mediķis Endrjū Veikfīlds⁶², gastroenteroloģijas pētnieks Stefano Fioručī⁶³, datorikas zinātnieki Maešs Visvanathans un Geraldss Lušingtons⁶⁴, Bengū Sezens⁶⁵, ārsts Dipaks Dass⁶⁶ un, par nožēlu, daudzi citi. Diemžēl jāsecina, ka starp plaģiātisma veicējiem daudzi no pieminētajiem ir apsūdzēti arī par krāpšanu. Skumju situāciju padara fakts, ka daudzi no viņiem ir bijuši zinātnieki medicīnas jomā, kas, kā zināms, ir attiecināma uz cilvēku dzīvību un veselību. Starp citiem

---

⁵⁸ B.a. Hungary President Schmitt quits in plagiarism scandal. 2012. Pieejams: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17586128> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

⁵⁹ Kirschbaum E. German defense minister quits in plagiarism row. 2011. Pieejams: <http://www.reuters.com/article/us-germany-guttenberg-idUSTRE7201WI20110301> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

⁶⁰ Verfaellie M., McGwin J. The case of Diederik Stapel. 2011. Pieejams: <http://www.apa.org/science/about/psa/2011/12/diederik-stapel.aspx> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

⁶¹ Rothschild D. Biggest Offender of Medical Research Misconduct in History? 2012. Pieejams: <http://www.ithenticate.com/plagiarism-detection-blog/bid/78874/Biggest-Offender-of-Medical-Research-Misconduct-in-History#.WRg-SOvyvIU> [aplūots 2017. gada 20. aprīlī].

⁶² B.a. “Piltown” medicine: Andrew Wakefield’s scientific fraud was worse than previously thought. 2011. Pieejams: <http://scienceblogs.com/insolence/2011/01/06/piltown-medicine-andrew-wakefields-scie/> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

⁶³ Oransky I. University of Perugia researcher faces trial for embezzlement, fraud following 13 retractions and Expressions of Concern. 2012. <http://retractionwatch.com/2012/01/30/university-of-perugia-researcher-faces-trial-for-embezzlement-and-fraud-following-13-retractions-and-expressions-of-concern/> [aplūkots 2017. gada 20. aprīlī].

⁶⁴ Bavelly A. Case of two KU scientists illustrates growing problem of research fraud. 2012. <http://www.kansascity.com/news/local/article300700/Case-of-two-KU-scientists-illustrates-growing-problem-of-research-fraud.html> [aplūkots 2017. gada 21. aprīlī].

⁶⁵ W.G. Schulz. Reports Detail A Massive Case Of Fraud. 2011. Pieejams: http://pubs.acs.org/cen/news/89/i28/8928notw1.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+cen_latestnews+%28Chemical+%26+Engineering+News%3A+Latest+News%29 [aplūkots 2017. gada 21. aprīlī].

⁶⁶ N.Wade. University Suspects Fraud by a Researcher Who Studied Red Wine. 2012. Pieejams: http://www.nytimes.com/2012/01/12/science/fraud-charges-for-dipak-k-das-a-university-of-connecticut-researcher.html?_r=1 [aplūkots 2017. gada 21. aprīlī].

plaģiātisma veicējiem zinātniskajos darbos ir atrodamas arī citas pasaules sabiedrībā pazīstamas personas kā, piemēram, Mārtins Luters Kings⁶⁷.

Jāsecina, ka bieži vien, lai atklātu plaģiātu, ir jāiegulda individuāls darbs. Plaģiātu meklēšanas sistēmas atvieglo plaģiātu atklāšanu. Autors iesaka papildināt pastāvošo Vienotajā plaģiātisma kontroles sistēmā apvienot visas Latvijas augstākās izglītības iestādes, kā arī, ja tas būtu iespējams, vidējās izglītības iestādes. Vidējās izglītības iestādēm pievienošanās šādai sistēmai būtu neatsverams ieguvums, jo tās varētu saglabāt savus zinātniski pētnieciskos darbus, kurus izstrādā 10.-11. klašu skolnieki. Attiecībā uz iemeslu šādai vidējās izglītības iestāžu pievienošanai sistēmai autors vēlas norādīt to, ka daudzi zinātniskie darbi ir pieejami skolēniem vienkārši tos nopērkot, par ko sīkāk ir izklāstīts 3.3 nodaļā. Tāpat visu augstāko izglītības iestāžu apvienošana vienotā sistēmā ļaus izbēgt no gadījumiem⁶⁸, kad sistēmā neesošo augstskolu studenti var plaģiēt citu, sistēmā esošo studentu, darbus un palikt par to nesodīti.

---

⁶⁷ Boston U. Panel Finds Plagiarism by Dr. King. 1991. Pieejams: <http://www.nytimes.com/1991/10/11/us/boston-u-panel-finds-plagiarism-by-dr-king.html> [aplūkots 2017.gada 21.aprīlī].

⁶⁸ Skaīt arī: Rozenberga M. Pirmā bakalaura darba plaģiātisma tiesvedība pagaidām bez rezultātiem. 2013. Pieejams: <http://www.lsm.lv/raksts/latvija/zinas/pirma-bakalaura-darba-plagiatisma-tiesvediba-pagaidam-bez-rezu.a55398/> [aplūkots 2017.gada 16.maijā].

3. PLAGIĀTISMA TIESISKIE ASPEKTI

Plagiātisms, atšķirībā no autortiesībām, nodrošina ētisku vai morālu sistēmu autoru darbu aizsardzībai.⁶⁹ Zinātniskajā literatūrā ir atrodams arī uzskats, ka plagiātisms un autortiesību aizskārums ir pilnīgi nodalāmi un galvenokārt nesaistīti gadījumi.⁷⁰ Autors šim uzskatam nepiekrīt un šajā nodaļā sniedz skaidrojumu kāpēc. Šīs nodaļas apakšnodaļās tiks izskatīts konkrētais apgalvojums – gadījumi, kad plagiāts ir autortiesību aizskārums (un kādas autora tiesības tiek aizskartas) un gadījumi, kad plagiāts nav autortiesību aizskārums.

Pirmām kārtām ir jāizprot, kādas tiesības Latvijas Republikas normatīvie akti aizsargā. Visa pamats autortiesību aizsardzībai, uz ko tiek balstīti normatīvie akti, ir Satversmes 105.pants: *Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.*⁷¹ Tiesību uz īpašumu saturā ietilpst visas mantiski novērtējamās tiesības, tostarp īpašuma tiesības uz kustamām un nekustamām lietām, ķīlas tiesības, servitūtu tiesības, mantojuma tiesības, autortiesības⁷². Ikviens zinātniskais vai pētniecības darbs ir intelektuālais īpašums. Tātad tiesības aizsargā īpašumu. Tomēr ir jānoskaidro arī tas, kas tad īsti ir zinātniskais darbs, kā to pareizi formulēt, kas to rada.

Kalvis Torgāns "*apzīmējums "pētniecisks darbs" uzliek pienākumu analizēt tādu tematu, kurā ir neskaidrības, pretrunas vai neatrisināti jautājumi, un pacensties izvirzīt kaut dažus atzinumus, argumentus un priekšlikumus.*"⁷³ Šī darba ietvaros ir svarīgi precīzi noskaidrot un definēt zinātniskā darba definīciju, zinātniskā darba pamatelementus.

---

⁶⁹ Herrington T.K. Intellectual property on campus. Students Rights and Responsibilities. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1992. 82.lpp

⁷⁰ Ibid. p. 167.

⁷¹ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2017.gada 4.maijā].

⁷² Balodis R. (Zin. vad.) Satversmes komentāri VII nodaļa: Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 466.lpp ar atsauci oriģinālajā avotā: Grūtups A., Kalniņš E. *Iepriekšējās piezīmes pirms CL927.-929.p Civilikuma komentāri*. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. 2.izdevums. Rīgā: Tiesu namu aģentūra, 2002, 15.lpp.

⁷³ K Torgāns, apkopojot, papildinot un rediģējot agrākos gados ar J. Jelāgina, A. Bitāna, A. Rodiņas līdzdalību izdotos metodiskos norādījumus. Metodiskie norādījumi pētniecības darbu (studiju darbu, bakalaura darbu, maģistra darbu, diplomdarbu) izstrādāšanai. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 3.lpp. Pieejams: http://www.jf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/jf/studijas/dokumenti/Sesija/Metodiskie_noradijumi2012marts.pdf [aplūkots 2017. gada 13.maijā].

Katrs zinātniskais darbs sevī iekļauj pamatelementus: - autoru, kas rada zinātnisko darbu, jo darbs nevar tapt pats par sevi, un zinātnisko darbu. Izmantojot normatīvos aktus ir jānoskaidro, kas ir “zinātnisks darbs”. Autortiesību likums definē, kas ir darbs:

*darbs — autora radošās darbības rezultāts literatūras, zinātnes vai mākslas jomā neatkarīgi no tā izpausmes veida, formas un vērtības;*⁷⁴

Bernes konvencijas par literatūras un mākslas darbu aizsardzību 1. panta (1) apakšpunkts sniedz šādu definīciju literāriem darbiem:

*Termins "literatūras un mākslas darbi" aptver visus darbus literatūras, zinātnes un mākslas jomā neatkarīgi no to izpausmes veida un formas, kā, piemēram, grāmatas, brošūras un citus rakstveida darbus;*⁷⁵

Tātad zinātniskie darbi ir literārie darbi.

Autortiesību likuma 4. pants sniedz šādu definīciju literārajiem darbiem:

1) literārie darbi (grāmatas, brošūras, runas, datorprogrammas, lekcijas, aicinājumi, ziņojumi, sprediķi un citi līdzīga veida darbi);

Jāatzīmē, ka abu normatīvo aktu skaidrojumos ir norādīti tikai piemēri literārajiem darbiem, taču netiek paskaidrota to būtība. Apvienotās Karalistes likums par Autortiesībām, dizainparaugiem un patentiem sniedz precizējumu šajā kontekstā:

3 Literary, dramatic and musical works

(1) In this Part-- "literary work" means any work, other than a dramatic or musical work, which is written, spoken or sung, and accordingly includes—

(a) a table or compilation other than a database,

(b) a computer program,

(c) preparatory design material for a computer program and

*(d) a database;*⁷⁶

---

⁷⁴ Autortiesību likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=5138#n10&pd=1> [aplūkots 2017.gada 3.maijā].

⁷⁵ Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību: starptautisks līgums. Pieejams: <https://likumi.lv/legislation/lv/lv/treaties/id/5-> [aplūkots 2017.gada 16.maijā].

⁷⁶ Copyright, Designs and Patent Act 1988: law of the UK. P. 27. Pieejams: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/609927/Copyright_Designs_and_Patents_Act_1988.pdf [aplūkots 2017.gada 16.maijā].

Tāpat rakstīts, izrunāts vai dziedāts darbs ir uzskatāms par literāru. Varam piebilst, ka literārs darbs ir tāds darbs, kas izpausts vārdiskā formā vai arī izmantojot attiecīgus simbolus, piemēram, skaitļu formulas, tabulas, hieroglifus, stenogrāfiskas zīmes vai jebkuras citas izteiksmes formas.⁷⁷ Ir saprotams, ka zinātniskie darbi tiek piedēvēti zinātnes kategorijai. Terminu vārdnīca Merriam Webster sniedz šādus skaidrojumus terminiem “zinātnisks” un “pētījums” : *Zinātnisks: daļa no, attiecināms uz vai uzrāda zinātnes metodes vai principus; veikts zinātniskā veidā vai saskaņā ar zinātniskās izmeklēšanas rezultātiem, praktizēts vai izmantots caur sistemātiskām metodēm.*⁷⁸ *Pētījums: rūpīga vai centīga meklēšana; studiju procesā veikta izmeklēšana vai pētīšana, it īpaši: izmeklēšana vai eksperiments, kas ir vērsts uz atklājumu un faktu interpretāciju, pieņemtu teoriju vai likumsakarību revidēšana jaunu faktu gaismā, vai šādu jaunu teoriju un likumsakarību praktisks pielietojums; informācijas vākšana par konkrēto subjektu.*⁷⁹

Pats saskaņā ar Autortiesību likumā noteikto, var secināt, ka zinātniskais darbs sevī iekļauj šādus elementus:

inovāciju — jaunu zinātniskās, tehniskās, sociālās, kultūras vai citas jomas ideju, izstrādņu un tehnoloģiju īstenošanu produktā vai pakalpojumā. Principā inovācija ir jebkas, kas tiek atklāts jauns, nebijis. Tā var būt atklāta kāda likumsakarība, ķīmiska viela, sociāls fenomens utt.

pētniecību — mērķtiecīga darbība ar zinātnes metodēm iegūto faktu, teoriju un dabas likumu izmantošanai jaunu produktu, procesu un metožu radīšanā vai pilnveidošanā;

zinātni — intelektuālās darbības sfēra, kurā ar teorētiskām vai eksperimentālām metodēm tiek iegūtas un apkopotas zināšanas par dabā un sabiedrībā pastāvošajām likumsakarībām;

zinātniskā darbība — radoša darbība, kas ietver zinātni, pētniecību un inovācijas;⁸⁰

Katrs zinātniskais darbs tiek veikts konkrētā zinātnes nozarē, kas arī nosaka virzienu kurā tiek veikts pētījums. Pati darbība ir zinātniskā darbība un ir cieši saistīta ar pētniecību. Pētniecība

---

⁷⁷ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 29.lpp.

⁷⁸ Definition of “scientific”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/scientific> [aplūkots 2017.gada 17.maijā].

⁷⁹ Definition of “research”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/research> [aplūkots 2017.gada 17.maijā].

⁸⁰ Zinātniskās darbības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums> [aplūkots 2017.gada 11.maijā].

ir procesu kopums, kura gala rezultāts ir darbs – ar autortiesībām aizsargājams objekts. Darba unikalitāte slēpjās inovācijā – visas pētniecības rezultātā iegūtā jaunrade jeb iepriekš nepastāvošais.

Ņemot vērā iepriekš apskatīto informāciju ir iespējams izveidot zinātniskā darba legāļdefinīciju. **Zinātniskais darbs – fiziskas personas literārs darbs, pētījums zinātnes jomā, kas ir fiksēts rakstveidā vai izrunāts un citādi fiksēts, radies pētniecības, zinātnisko darbību un zinātnisko metožu izmantošanas ceļā un satur inovāciju.**

Nākamais, kas ir jānoskaidro, ir kas uzskatāms par zinātniskā darba autoru. Pateikt, ka tas, kurš veidojis zinātnisko darbu, ir pārāk vienkārši un nesniedz nedz izpratni, nedz konkrētību par terminu “zinātniskā darba autors”. Autortiesību likuma 1. pants pasaka, ka autors ir fiziskā persona, kuras radošās darbības rezultātā radīts konkrētais darbs. Tāpat pastāv prezumpcija, ka par autoru ir uzskatāma persona, kuras vārds ir norādīts uz publiskota vai publicēta, vai reproducēta darba (Autortiesību likuma 8.pants). Zinātniskās darbības likuma 5. pantā ir noteikts, kas uzskatāmas par zinātnisko darbu veidotāju: *5.pants. Zinātnieka statuss*

(1) Zinātnieks ir fiziskā persona, kura veic zinātnisko darbību un kura šajā likumā noteiktajā kārtībā ieguvusi zinātnisko kvalifikāciju.

...

(4) Jaunais zinātnieks ir fiziskā persona, kura veic zinātnisko darbību un kura šajā likumā noteiktajā kārtībā pirmo zinātnisko kvalifikāciju ieguvusi pēdējo 10 gadu laikā.

Zinātnieki nav vienīgie, uz kuriem likumā ir norādes par zinātniskā darba veikšanu. Augstskolu likumā ir noteikts arī tas, ka augstskolu studenti nodarbojas ar zinātnisko darbu. Tas ir ielasāms caur iepriekšminētā likuma 6. pantā noteikto akadēmiskās brīvības principu:

6.pants. Akadēmiskā brīvība

...

(2) Studiju brīvība izpaužas studējošo tiesībās:

...

5) nodarboties ar zinātniskās pētniecības darbu un māksliniecisko jaunradi.⁸¹

Tātad par zinātniskā darba autoru var tikt atzīts zinātnieks un students. Tomēr jāatzīst, ka tiesības nodarboties ar zinātnisko darbību nav tikai iepriekšminētajām personām. Jebkurš var

---

⁸¹ Augstskolu likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=37967#p6&pd=1> [aplūkots 2017. gada 15.maijā].

nodarboties ar zinātnisko darbību un ikvienas personas darbu jebkurā gadījumā aizsargās Autortiesību likums. Būtiski ir tas, ka par zinātniskā darba autoru var tikt uzskatīta tikai un vienīgi fiziska persona.

Izmantojot iepriekš izskatīto informāciju var nonākt pie zinātniskā darba autora definīcijas. **Zinātniskā darba autors – par zinātniskā darba autoru ir uzskatāma fiziska persona, kura norādījusi sevi kā darba autoru un ir radījusi zinātnisko darbu, vai arī persona, kas var pierādīt, ka ir darba autors. Par zinātniskā darba autoru var būt zinātnieks, students, kā arī jebkura cita fiziska persona, kas ir radījusi zinātnisko darbu.**

Apvienojot 2. nodaļā izskatīto informāciju, kas ir plaģiāts, ar šajā nodaļā pateikto, ir iespējams izveidot definīciju zinātniskā darba plaģiātam, kā arī vienkārši plaģiātam. **Zinātniskā darba plaģiāts: fiziskas personas veidots literārs objekts, uzdodot citas personas darbu par savu daļā vai pilnīgi, kas radies negodprātīgu darbību rezultātā, ir fiksēts rakstiskā formā vai izteikts, pabeigts vai nepabeigts, ar atsaucēm uz oriģinālo avotu vai bez, nepilnīgi vai nesaprotami noformētām atsaucēm. Par zinātniskā darba plaģiātu ir uzskatāms arī pārveidots vai tulkots viena vai vairāku autoru darbs vai darbi, kas savirknēti, savienoti vai sadalīti tā, ka zūd saistība ar oriģinālo avotu, bet saglabājas galvenā doma.**

Tātad ir iegūtas definīcijas tam, kas ir uzskatāms par zinātniskā darba autoru, zinātnisko darbu un pašu šī darba esenci – plaģiātu zinātniskajā darbā. Līdz ar to atliek noskaidrot, kādas tiesības plaģiāts zinātniskajā darbā aizskar.

3.1 Ar plaģiātu aizskartās tiesības

Ir skaidrs, ka plaģiāts skar paša zinātniskā darba autora tiesības. Pārsvārā ar plaģiātu zinātniskajā darbā tiek aizskartas autora personiskās tiesības, kas literatūrā tiek dēvētas arī par nemantiskajām tiesībām. Šāds apzīmējums norāda vairāk uz tiesību raksturu, nevis to būtību, kas, kā jau izriet no to apzīmēšanai lietotā termina, ir – nodrošināt autoram viņa nemantisko (morālo)

interesešu un garīgās labsajūtas aizsardzību.⁸² Tāpat autortiesību likumā tās ir dēvētas kā neatsavināmas.

Secīgi apskatot autortiesību likuma 14.pantu jāizvērtē, kuras tieši no autora personiskajām tiesībām plaģiāts aizskar.

Plaģiāts aizskar autorību — tiesības tikt atzītam par autoru. Tiesība garantē, ka neviens cits nevarēs tikt atzīts par darba autoru. Tiesības pamatfunkcija ir novērst plaģiātisma gadījumus.⁸³ Jānis Rozenfelds norāda, ka *autorība ir juridisks fakts, proti, personas, kas radījusi darbu, saikne ar šo darbu. Tās priekšnoteikums ir pati darba radīšana, jaunrades process*⁸⁴. Tā kā plaģiātisms ir cita autora darba uzdošanu par savu, plaģiātisma veicējs aizskar autorības tiesību. Plaģiāta veicējs mēģina saraut autora saikni (juridisko faktu) ar savu darbu. Plaģiāta veicējs nav darba autors (lai gan ir plaģiāta radītājs), bet gan tikai negodprātīga persona. Šajā autorības tiesībā arī sakņojas tas, kāpēc plaģiāts nekad nebūs autortiesību objekts, jo likums, varbūt ne *expresis verbis*, bet nosaka, ka tikai autoram pieder viņa darbs (kas, skatot pantu, ir neatsavināma tiesība). Šī tiesība ir jāskata ciešā kopsakarā ar autortiesību pamatprincipu, kas ir noteikts Autortiesību likuma 2.panta (1) nodaļā: *2.pants. Autortiesību principi*

(1) Autortiesības pieder autoram, tiklīdz darbs ir radīts, neatkarīgi no tā, vai darbs ir pabeigts.

Plaģiāts aizskar tiesības uz vārdu - *tiesības pieprasīt, lai viņa vārds būtu pienācīgi norādīts visās kopijās un jebkurā ar viņa darbu saistītā publiskā pasākumā, vai pieprasīt pseidonīma lietošanu vai anonimitāti*⁸⁵. Šī tiesība ir nesaraujami saistīta ar autorības tiesību. Lai gan tiesība uz vārdu ir prasījuma tiesība, vai vismaz tāda tā ir izteikta Autortiesību likuma 14.panta (1) nodaļas 4) apakšpunktā, autora ieskatā tā ir pielīdzināma autorības tiesībai pēc sava veida, tomēr tā ir šaurāka. Ar veidu tiek saprasts tas, ka tā ir ne tikai prasījuma tiesība, bet arī neatņemama sastāvdaļa jebkurai autortiesību objektam. Jāatzīst, ka autora ieskatā skatot autorības tiesību, tiesība uz vārdu tajā tiek iekļauta. Māris Grudulis uzskata, ka *“tiesība uz vārdu ir tik cieši saistīta ar tiesību uz autorību, ka ir apšaubāma nepieciešamība to atsevišķi likumā nodalīt.”*⁸⁶ Autors piekrīt šim

---

⁸² Grudulis M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 99.lpp.

⁸³ Turpat 102.lpp.

⁸⁴ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 39.lpp.

⁸⁵ Turpat.

⁸⁶ Grudulis M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 102.lpp.

apgalvojumam, lai gan vēlas sniegt paplašinātu ieskatu šajā konkrētajā aspektā. Kā iepriekš norādīts, autorība ir plašāka tiesība nekā tiesība uz vārdu. Ar autorību ir iespējams aizsargāt visu darbu gadījumā, ja tas tiek plaģiēts un plaģiāta veicējs to uzdod par savu. Arī tiesības uz vārdu sniedz tādu pat pretpasākumu tiesību. Atšķirība ir tajā, ka plaģiāta gadījumā ir jāskata tā veids – vai tas ir pilnībā pārņemts cita autora darbs un uzdots par plaģiātisma veicēja darbu, vai arī tikai atsauce ir norādīta nekorekti vai nepareizi⁸⁷. Pirmajā gadījumā pārkāpta būs gan autorības tiesība gan tiesība uz vārdu un darba autors var prasīt abus – lai atzīst viņa autorību un tiesības uz vārda prasību. Otrajā gadījumā atsaucē var tikt norādīts autors, bet neprecīzi. Šajā gadījumā tā būs tiesības uz vārdu prasība, jo autors ir tiesīgs prasīt, lai viņa vārds pienācīgā kārtā tiktu norādīts katru reizi, jebkādā veidā izmantojot viņa darbu.⁸⁸

Ja darbs nav pieejams sabiedrībai, tad plaģiātisma veicējs aizskar arī autora tiesības uz *izlemšanu, vai darbs tiks izziņots un kad tas tiks izziņots*⁸⁹. Šāda tiesību aizskāruma konstrukcija ir iespējama tikai variantā, kad oriģinālā darba autors savu darbu vēl nav pirmo reizi atrādījis sabiedrībai. Neizziņotu darbu citām personām nav iespējams izmantot. Ja kāda persona to veic, pirms pats autors darbu ir izziņojis, tad šāda darbība nevar norisināties bez autortiesību pārkāpuma.⁹⁰ Piemēram, personai ir bijusi piekļuve zinātniskajam darbam un tā ir to nokopējusi un uzdevusi kā savu darbu. Protams, šajā gadījumā *prima facie* var būt, ka zinātniskā darba autors pats kandidē uz plaģiāta veicēja lomu, bet jebkurā gadījumā autoram ir tiesības izmantot visus viņa rīcībā esošos tiesiskos līdzekļus taisnības atgūšanai, jo viņa tiesības ir aizskartas.

Plaģiāts pārkāpj autora tiesības uz darba neaizskaramību - *tiesības atļaut vai aizliegt izdarīt jebkādas pārveidojumus, grozījumus un papildinājumus gan pašā darbā, gan tā nosaukumā*. Bernes konvencijas par literatūras un mākslas darbu aizsardzību 6.bis pants nosaka, ka autoram ir tiesības *iebilst pret jebkādu šā darba sagrozīšanu, izkropļošanu vai citādu pārveidošanu*⁹¹. Plaģiāta gadījumā plaģiāta veidotājs var veikt izmaiņas autora darba sastāvā un uzbūvē tā, lai plaģiātisma meklēšanas sistēmas neatrod negodprātību. Pārveidojumi var būt arī sarežģītas konstrukcijas.

---

⁸⁷ Autora piezīme: kā jau tika noskaidrots iepriekšējās nodaļās, tad par plaģiātu tiek uzskatīti arī gadījumi, kad atsauce netiek norādīta vai arī tiek norādīta neprecīzi.

⁸⁸ Grudulis M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 102.lpp.

⁸⁹ Turpat.

⁹⁰ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 46.lpp.

⁹¹ Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību: starptautisks līgums. Pieejams: <https://likumi.lv/legislation/lv/lv/treaties/id/5-> [aplūkots 2017.gada 16.maijā].

Piemēram plāģiātisma veicējs, apskatot divus dažādu autoru darbus, kas ir vērsti vienā virzienā, tos savieno – ņem teikumu no viena darba, pārveido to, uzreiz aiz tā ievieto teikumu no cita darba, arī to pārveidojot. Tāpat šī tiesība tiek aizskarta neprecīza citāta gadījumā, kad citāts tiek pārveidots. Tomēr kā tiesību doktrīna, tā arī tiesu prakse parasti vadījusies no racionālisma principa un atzinusi, ka šī tiesība nevar attiekties uz absolūti visām izmaiņām, kas tiek veiktas ar darbu. Tā nepārprotami varam teikt, ka redaktora izlabotas autora nejaušas gramatiskās un ortogrāfijas kļūdas literārajā darbā nevar tikt saistītas ar autora tiesību pārkāpšanu.⁹² Latvijas Autortiesību likums izdala tiesības uz darba neaizskaramību un pretdarbību jebkurai darba izkropļošanai, sagrozīšanai vai citādei pārveidošanai.

Autora tiesības var aizskart arī ar nepareizu tulkojumu. Autortiesību likuma 15. panta (1) nodaļas 10) apakšpunkts nosaka izņēmuma tiesības tulkot darbu. Tā kā tās ir autora mantiskās tiesības, tad likums nosaka arī izņēmuma gadījumus, kad šīs tiesības ir ierobežojamas. Pamats ierobežojumam ir atrodams likumā. *Autoram ir tiesības izmantot savu darbu jebkādā veidā, atļaut vai aizliegt tā izmantošanu, saņemt atlīdzību par atļauju izmantot savu darbu un par darba izmantošanu, izņemot likumā paredzētos gadījumus.* Autortiesību likuma 18. panta (2) nodaļa nosaka, ka *šajā likumā noteiktos autora mantisko tiesību ierobežojumus piemēro tādā veidā, lai tie nebūtu pretrunā ar autora darba normālas izmantošanas noteikumiem un nepamatoti neierobežotu autora likumīgās intereses.* Tieši nenonākšana pretrunā ar autora darba normālas izmantošanas noteikumiem ir galvenais pamats tulkošanas iespējamībai zinātniskajos darbos. Ja autoram būtu absolūta tiesība izlemt, kam ir tiesības tulkot un izmantot tulkojumu zinātniskajā darbā, rastos situācija, ka pētniecisko un zinātnisko darbu veidojošās personām, piemēram, latviešu valodā, lai spētu uzrakstīt pētījumu un atsauktos uz darbu citā valodā, būtu nepieciešams prasīt autoriem, kas savus darbus raksta, piemēram, angļu valodā, atļauju. Nesamērīgi ieguvēji būtu tās personas kas izstrādātu darbu jau minētajā angļu valodā, jo viņiem tulkojums nebūtu nepieciešams. Lai nerastos autortiesību pārkāpums tulkojot to zinātniskajā darbā, ir nepieciešams tulkot to pēc iespējas atbilstošāk tekstam. Galvenais ir tas, lai tulkošanas gadījumā neizmainās uzrakstītā doma un konteksts, pretējā gadījumā tā būs autora darba izmainīšana, kas ir tiesību uz darba neaizskaramību pārkāpums.

---

⁹² Grudulis M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 102.lpp.

Nav noslēpums, ka zinātniskiem darbiem ir iespējams izmantot autoru darbus. Šādu iespēju paredz autortiesību likuma 19.pants, kas nosaka gadījumus, kad drīkst izmantot darbus bez autora piekrišanas un atlīdzības, ja tas ir izmantots zinātnes vārdā:

(1) Autortiesības nav uzskatāmas par pārkāptām, ja bez autora piekrišanas un bez atlīdzības šajā likumā noteiktajā kārtībā:

2) darbs tiek izmantots izglītības un pētniecības mērķiem, ievērojot šā likuma 21.panta noteikumus;

Likuma 21.pants nosaka kārtību un gadījumus, kad darbus var izmantot izglītības un pētniecības mērķiem:

(1) Obligāti norādot izmantotā darba nosaukumu un autora vārdu, kā arī ievērojot šā likuma 18.panta otrās daļas noteikumus, atļauts izziņotus vai publicētus darbus vai to fragmentus izmantot izglītības standartiem atbilstošās mācību grāmatās, radio un televīzijas raidījumos, audiovizuālos darbos, vizuālos uzskates līdzekļos un tamlīdzīgi, kas tiek speciāli radīti un izmantoti izglītības un pētniecības iestādēs nepastarpinātā mācību un pētniecības procesā to darbības mērķim atbilstošā apjomā nekomerciālos nolūkos.

Likums nosaka divus obligātos nepieciešamības kritērijus gadījumiem, kad autora darbs tiek izmantots zinātniskiem un pētniecības mērķiem – norādāms darba nosaukums un autora vārds. Principā tā ir likumā noteikta obligāta prasība atsaucēm. Tālāk metodoloģiju attīsta augstākās izglītības iestādes savos iekšējos normatīvajos aktos un metodiskajos norādījumos nosakot kārtību un precizējot veidu, kā tiek veidotas un zinātniski pētnieciskajos darbos liktas atsauces. Kā iepriekš darbā tika noskaidrots, ka atsauču nenorādīšana, kā arī nespēšana citēt avotu, ir plaģiātisma paveids, tad caur iepriekšminētajiem Autortiesību likuma pantiem ir redzams, **ka tas ir ne tikai plaģiāts, bet arī autortiesību aizskārums.**

Autora ieskatā svarīgu lomu spēlē atsauču likšana. Atsauces ir pamats tam, lai nenotiktu plaģiāts. Tomēr, kā tika secināts iepriekšējās nodaļās, atsaucēm ir jābūt korektām, lai nerastos autortiesību aizskārums. Zinātniskie darbi tiek veidoti izmantojot pētniecības metodes un citu autoru darbos un informācijas avotos norādīto informāciju, un norādot atsauci uz tiem. Katrs zinātniskais darbs ir autortiesību objekts. Šajos darbos, lai pamatotu savu viedokli bieži tiek salīdzināti vairāku citu autoru viedokļi. Pēc būtības zinātniskie darbi, kuros ir izmantotas atsauces, lai gan lielākoties sastāv no paša zinātniskā darba autora domām, secinājumiem, aprakstiem utt.,

tajos ir atrodamas arī daļas no citiem autortiesību objektiem, respektīvi, atsauces uz citiem darbiem. Nereti gadās tā, ka rakstot zinātnisko darbu, kāda autora darbā ir atrodams kāds īpaši precīzs informācijas gabals, kas, kā par nelaimi sastāv no diviem autortiesību objektiem – informācijas avota autora rakstītā un kāda cita autora rakstītā, uz ko ir sniegta atsauce. Protams, šādos gadījumos var gadīties arī tā, ka atsaucē norādītā grāmata nemaz nav pieejama zinātniskā darba veicējam, bet avota darbā ievietotais literārais materiāls ir tik trāpīgs un vitāli nepieciešams zinātniskā darba veicējam, ka ir vienkārši grēks to neievietot. Rodas dilemma, ko tad iesākt šādos gadījumos? Tad lūk, darba autors sniedz savu ieskatu šajā problēmjaucējumā. Darba autors uzskata, ka, ja rodas nepieciešamība ievietot tekstuālu materiālu, kurā ir norādīta atsauce uz citu darbu, to var darīt. Metodika ir sekojoša: ir jāievieto divas atsauces – pirmā atbilstoši tai pat vietā, kas norādīta avotā, norādot avota informāciju un pievienojot “*ar atsauci oriģinālajā darbā:*” pēc kā seko atsauce, kas ir norādīta avotā. Un ievietotā teksta beigās atkal ir jāievieto atsauce uz oriģinālo avotu, no kura tiek ņemta informācija. Lai labāk izprastu šo domu, piemērs, kas ir ņemts no Jāņa Rozenfelda grāmatas “*Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums.*” 55. lappuses: “*Viena no šādām iegādātās kopijas neierobežotas tālāknodošanas izraisītajām sekām ir tiesības nodot šo kopiju citām personām nekomerciālai izmantošanai bez maksas.⁹³ Tātad tas ir intelektuālā īpašuma aprobežojums publiskās interesēs.⁹⁴” Tātad šajā piemērā pirmais teikums grāmatā ir atrodams ar atsauci uz citu autortiesību objektu, bet otrs teikums ir atrodams informācijas avotā – Jāņa Rozenfelda grāmatā. Līdz ar to autora ieskatā būtu pareizi, ja atsauces tiktu noformētas šādi:*

1. atsauce Nr.102: Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 55.lpp ar atsauci oriģinālajā darbā: *Phillips J., Furth A.* Introduction to Intellectual Property Law. Fourth edition. – London, Dublin, Edinburgh. – 1990. – P.225.
2. atsauce Nr.103 (atbilstoši metodiskajiem norādījumiem⁹⁵): Turpat.

---

⁹³ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 55.lpp ar atsauci oriģinālajā darbā: *Phillips J., Furth A.* Introduction to Intellectual Property Law. Fourth edition. – London, Dublin, Edinburgh. – 1990. – P.225.

⁹⁴ Turpat.

⁹⁵ K Torgāns, apkopojot, papildinot un rediģējot agrākos gados ar J. Jelāgina, A. Bitāna, A. Rodiņas līdzdalību izdotos metodiskos norādījumus. Metodiskie norādījumi pētniecības darbu (studiju darbu, bakalaura darbu, maģistra darbu, diplomdarbu) izstrādāšanai. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, 3.lpp.

Šādā veidā netiek aizskartas nedz Rozenfelda kunga autortiesības, mēģinot piedēvēt viņam autortiesību objektu, kas nav viņa darbs, nedz arī Filipa kunga un Firtas kundzes autortiesības, mēģinot nosaukt viņu darbu par Rozenfelda kunga. Šādā veidā autora ieskatā ir korekti atsaukties arī uz darbiem, kuriem zinātniskā darba veicējam nav pieejas.

Secinājumā ar plaģiātu tiek aizskartas personas tiesības uz vārdu, autorību, darba neaizskaramību, tiesībām izlemt darba izziņošanu. Arī neprecīza tulkošana var aizskart autora tiesības. Lai nenotiktu autortiesību aizskārums ir jāliek atsauces, kas ir korektas un saprotamas un darbi, uz kuriem tiek liktas atsauces, varētu tikt identificēti un, nepieciešamības gadījumā, atrasti. Tāpat svarīgi ir likt atsauces lai neaizskartu kādas trešās personas autortiesības.

3.2 Plaģiātisma gadījumi, kas nav autortiesību aizskārums

Autortiesību likuma 6. pants nosauc darbu veidus, kurus autortiesības neaizsargā:

- 1) *normatīvos un administratīvos aktus, citus valsts un pašvaldību iestāžu izdotus dokumentus un tiesas nolēmumus (likumus, tiesu spriedumus, lēmumus un citus oficiālus dokumentus), kā arī šo tekstu oficiālos tulkojumus un oficiālās konsolidētās versijas;*
- 2) *valsts apstiprinātos, kā arī starptautiski atzītos oficiālos simbolus un zīmes (karogus, ģerboņus, himnas, apbalvojumus), kuru lietošanu nosaka atsevišķi normatīvie akti;*
- 3) *kartes, kuru sagatavošanu un lietošanu nosaka normatīvie akti;*
- 4) *presē, radio vai televīzijas raidījumos vai citos saziņas līdzekļos sniegto informāciju par dienas jaunumiem, dažādiem faktiem un notikumiem;*
- 5) *idejas, metodes, procesus un matemātiskās koncepcijas.*

No Autortiesību likuma viedokļa tas nav autortiesību pārkāpums, ja, piemēram, tiek izmantots normatīvais akts un uz to netiek norādīta atsauce, jo likums neaizsargā to autortiesības. Jānis Rozenfelds uzskata, ka *būtu nepieņemami, ja likuma tekstu, kura saturs pats ir svarīgs indivīda tiesību un interešu nodrošināšanai, līdztekus aizsargātu kāda atsevišķa indivīda autortiesības, dodot šim indivīdam iespēju, piemēram, aizliegt izdarīt grozījumus likumā tādu apsvērumu dēļ, ka šie grozījumi ir pretrunā ar likuma teksta sacerētāja estētiskajiem principiem.*⁹⁶

---

⁹⁶ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 26-27.lpp.

Darba autors piekrīt šim uzskatam, tomēr vēlas norādīt, ka viens indivīds nevarētu grozīt likumu pēc savas patikas, jo tas ne tikai radītu haosu tiesību sistēmā un sniegtu likuma teksta autoram vienpersonisku varu pār kādu noteiktu tiesību nozari, uz kuru attiecas likums, bet arī būtu pretēji tiesiski demokrātiskas valsts principam un valsts varas dalīšanas principam.

Tomēr šī darba ietvaros autors vēlas izcelt kādu īpašu gadījumu, ko neaizsargā likums – ideju. Kā tika noskaidrots iepriekšējās nodaļās plaģiāts var būt arī citas personas ideju un domu uzdošana par savu. No pirmā acu uzmetiena nav skaidrs, kas tiek saprasts ar vārdu ideja Autortiesību likumā. Tātad sākumā ir svarīgi definēt, kas tiek uzskatīts par ideju:

Ideja – nenoteikts vai nenoformēts koncepts;

būtība (piemēram doma, koncepts, sajūta vai attēls)

formulēta doma vai viedoklis

jebkas, kas ir zināms vai pieņemams par kaut ko⁹⁷

Šī darba ietvaros autors sniedz šādu idejas formulējumu: **nenoteikts vai nenoformēts koncepts, formulēta doma vai uzskats, kas nav fiksēts jebkādā formā un pastāv tikai personas prātā**. Izvērtējot šajā darbā iepriekš gūtās atziņas par literāru darbu formu un apskatot idejas būtību caur Autortiesību likuma 4.pantā noteikto, kas ir uzskatāms par literāru darbu, top skaidrs, ka ideja, lai tā nebūtu aizsargāta ar Autortiesību likumu, nevar būt fiksēta jebkādā formā. Ja tā ir fiksēta rakstveidā, tad idejas autoram ir autortiesības tikai uz uzrakstītajām rindām, nevis idejas kā koncepta kopumu. Kā zināms, plaģiāts ir arī citu ideju uzdošana par savām. Ir saprotama šāda idejas tiesību neaizstāvēšana. Persona var izteikt vai kādā rakstā aprakstīt ideju par kādu, piemēram, tiesību jautājumu. Savukārt cita persona var izveidot zinātnisko darbu uz šīs idejas koncepta pamata. Ja autortiesības aizstāvētu ideju, tad veidotos situācija, ka persona, kas izteikusi ideju par tēmu un cita persona ir veikusi pētījumu par šo tēmu, idejas radītājs varētu vērst pret pētījuma veicēju pretenzijas un apvainot to autortiesību aizskārumā. Šāda konstrukcija būtu absolūti aplama.

Otrs plaģiātisma gadījums, kas nav autortiesību aizskāruma, ir tā dēvētais pašplaģiāts. *Pašplaģiāts – plaģiāta paveids, sava darba vai darba fragmenta vairākkārtēja izmantošana,*

---

⁹⁷ Definition of “idea”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/idea> [aplūkots 2017.gada 17.maijā].

*uzdodot to par oriģinālu darbu.*⁹⁸ Veikt plaģiātismu nozīmē veikt literāro zādzību – uzdot kā jaunu un oriģinālu idejas vai produktu, kas jau eksistē⁹⁹. Tieši šeit sakņojas ideja, ka arī pašplaģiātisms ir plaģiāta veids – uzdot ko esošu kā jaunu. Taču skatoties no likuma viedokļa, tas nav autortiesību aizskārums. Pašplaģiāta gadījumā netiek aizskartas autora tiesības, jo autors nevar pats tās aizskart šādā veidā. Tāpat persona nevar vērst prasību pret citām personām un prasības vēršana pret sevi nav iespējama. Viennozīmīgi, tas joprojām paliek akadēmiskā godīguma principa pārkāpums.

Rezumējot var teikt, ka pastāv arī gadījumi, kad kāda darbība ir uzskatāma par plaģiātismu, bet nav autortiesību aizskārums. Šajā gadījumā tās ir idejas un pašplaģiāti. Lai izvairītos no pašplaģiātisma ir jāveic vienkārša darbība – jāliek atsauces uz saviem darbiem.

3.3 Citu zinātnisko darbu iegūšanas veidu tiesiskais raksturojums

Dažreiz, piemēram, juridiskai personai ir nepieciešams kāds zinātnisks atzinums ar pamatojumu, jeb zinātniskais darbs skatot iepriekšējās nodaļās sniegto informāciju. Ja persona vēlas, lai tai tiek sagatavots zinātnisks darbs, ir iespēja to nopirkt. Godīgais variants ir uzņēmuma līgums. Autortiesību likuma 13.pants paredz šādu iespēju: *Autora līgums par pasūtītu darbu*
(1) *Ja noslēgts autora līgums par pasūtītu darbu, autoram jāizpilda viņam pasūtītais darbs saskaņā ar līguma noteikumiem un jānodod tas pasūtītājam izmantošanai līgumā noteiktajā termiņā un norādītajā kārtībā.*

(2) *Autora pienākums ir personiski izpildīt viņam pasūtīto darbu.*

(3) *Līdzautorus pieaicināt un līdzautoru sastāvu mainīt drīkst tikai ar pasūtītāja rakstveida piekrišanu, ja tas nepieciešams darba izpildei un līgumā nav paredzēts citādi. Ja autors neievēro pienākumu personiski izpildīt darbu, pasūtītājs var uzteikt līgumu.*

Līdzīgs regulējums ir atrodams arī Civillikuma piecpadsmitās nodaļas trešajā nodaļā par uzņēmuma līgumu, precīzāk, Civillikuma 2217.panta 1. daļā: *Ja līgumā nav nosacīts, lai uzņēmējs pasūtījumu izpilda personīgi, un ja šāds nosacījums nav atzīstams kā klusējot pieņemts, kā piemēram, tādā pasūtījumā, kura izpildīšanai domātas uzņēmēja sevišķās zināšanas un māksla, tad*

---

⁹⁸ Noteikumi par akadēmisko godīgumu Latvijas Universitātē: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <https://www.lu.lv/par/dokumenti/noteikumiunkartibas/godigums/> [aplūkots 2017. gada 12.maijā].

⁹⁹ Definition of “plagiarize”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarize> [aplūkots 2017.gada 15.maijā].

viņš var pasūtījuma izpildīšanu uzticēt uz savu risku arī trešai personai.¹⁰⁰ Lai sagatavotu zinātnisko darbu ir nepieciešamas sevišķas zināšanas atkarībā no tā, kādā zinātnē uzņēmējs/autors (Civillikumā/Autortiesību likumā darba veicējs) ir speciālists. Arī abos šajos likumos ir precīzi noteikts, ka personai, kura veiks pasūtījumu, darbs ir jāpilda personīgi un tikai iekļaujot īpašu punktu līgumā darbu veicošā persona drīkst pieaicināt kādu citu, lai palīdzētu tikt galā ar uzdevumu. Civillikums paredz arī pasūtītāja aizsardzību gadījumā, ja zinātniskā darba veicējs savu darbu ir izpildījis nepienācīgā kārtā vai arī, ja uzņēmēja vainas dēļ pasūtītājam ir radušies zaudējumi. Lai izvairītos no prasījumiem pret sevi, pasūtītājs līgumā var ieviest punktu, neuzņemas atbildību par turpmākiem prasījumiem, kas var tikt vērsti pret viņu un ka šādus prasījumus uzņemas uzņēmējs.

Arī līgums, kas tiek slēgts ar rēgu rakstniekiem pēc savas būtības ir uzņēmuma līgums. Pasūtītājs pasūta uzņēmējam (rēgu rakstniekam) zinātnisku darbu. Atšķirībā no parastā uzņēmuma līguma, rēgu rakstnieks labi apzinās, ka šāda rīcība ir negodprātīga. Civillikuma 1415.pants nosaka, ka *neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērstā uz to, lai apietu likumu, nevar būt par tiesiska darījuma priekšmetu; tāds darījums nav spēkā*. Skaidrojot Civillikuma 1415.panta piemērošanas aspektus, Senāts 2009.gada 23.septembra spriedumā lietā Nr. SKC- 160 un 2010.gada 5.maija spriedumā lietā Nr. SKC-85 norādījis, ka Civillikuma 1415.panta tiesiskā sastāva pazīmes ir jāsaista ne vien ar darījuma priekšmetu, bet arī ar darījuma mērķi un tā dalībnieku motīviem.¹⁰¹ Šajā gadījumā mērķis un motīvi ir skaidrs. Darba pasūtītājs (ja tas ir students) cenšas izvairīties no sev uzliktā pienākuma pašrocīgi izstrādāt studiju darbu. Savukārt rēgu rakstnieks apzinās, ka viņa rakstītais darbs tiks nodots citas personas vārdā. Līdz ar to šāds līgums starp rēgu rakstnieku un pasūtītāju nav spēkā no noslēgšanas brīža, jo ir gan pretējs likumam, gan labiem tikumiem. Ar labiem tikumiem autora ieskatā tiek saprast mēģinājums apiet akadēmiskā godīguma principu un izvairīties no pienākuma patstāvīgi veidot zinātnisko darbu. Savukārt mēģinājums apiet likumu ir gan no pasūtītāja puses, gan no rēgu rakstnieka puses. Autortiesību likums nosaka, ka autora personiskās tiesības ir neatsavināmas. Šāds līgums starp rēgu rakstnieku un pasūtītāju ir mēģinājums apiet Autortiesību likuma 14.pantu un ir

---

¹⁰⁰ Civillikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 2017. gada 18.maijā].

¹⁰¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedums lietā Nr. SKC-171/2014. Motīvu daļas [9.1] punkts.

pretējs likumam, kas izpaužas tādā veidā, ka rēgu rakstnieks mēģina pārdot savas autortiesības uz darbu, pietam tādā veidā, ka pircējs var sevi nosaukt par plaģiētā darba autoru. No plaģiātisma viedokļa šis ir neparasts gadījums. Ja parasti ar plaģiātu saprot darbību, par kuru oriģinālā darba autoram nav ne jausmas vai ir tikai attāla nojausma, tad šajā gadījumā tas ir plaģiāts ar abu pušu piekrišanu. No autortiesību viedokļa konstrukcija ir līdzīga – tas ir autortiesību aizskārums ar abu pušu piekrišanu.

Ir nepieciešams apskatīt vēl vienu opciju, kā iegūt zinātniskos darbus. Nav noslēpums, ka izglītības iestādēs ir labi pazīstamas interneta vietnes, kurās tiek tirgoti referāti, diplomdarbi, esejas utt. Latvijā lielākais no tiem ir atlants.lv, kas arī tiks ņemts par piemēru. Būtība šim portālam ir ļoti vienkārša – tajā tiek ievietoti dažāda veida literārie darbi, pārsvarā, zinātniska rakstura. Šos darbus ir iespējams pirkt, cenas ir dažādas. Atlants.lv sevi pozicionē kā interneta bibliotēku, kuras mērķis ir izglītības kvalitātes veicināšana, zināšanu apkopošana un kvalitatīvu tiešsaistes izziņu pakalpojumu sniegšana visplašākajam interesentu lokam.¹⁰² **Autora ieskatā atlants.lv ir lielākā materiālu plaģiātisma veikšanai piegādes sistēma Latvijā, kas peļņu gūst uz skolēnu, studentu un jebkuras citas negodprātīgas personas rēķina un ir uzskatāms par akadēmiskā godīguma pārkāpumu perēkli.** Atlants pat īsti necenšas slēpt savu īsto sūtību šajā pasaulē un norāda, ka *“rakstot referātus, vislabāk izmantot diplomdarbus, pētījumus, referātus un kursa darbus kā informācijas avotu, rakstot esejas un domrakstus noderēs līdzīgi darbi, lai smeltos idejas”*¹⁰³ utt. Tikai ārkārtīgi naiva persona ticēs tam, ka šī interneta vietne tiešām ir paredzēta kā bibliotēka. Protams, nevar izslēgt iespēju, ka kāds tiešām tur meklē tikai zinātniskus darbus bez nodoma tos pārveidot un nodot savā vārdā, tādejādi radot plaģiātu. Sistēma strādā ļoti vienkārši. Tiek noslēgts primitīvs pirkuma līgums. Ir jānorāda sava e-pasta adrese, jāatzīmē, ka pircējs piekrīt Atlanta lietošanas līgumam (noteikumiem), ir ar to iepazinies un tam piekrīt un jāizvēlas apmaksas veids, kas var notikt arī caur internetbanku. Šajā līgumā ir norādīts, ka portāls neatbild par datu bāzē esošajiem materiāliem, portālā publicētie materiāli paredzēti tikai izglītošanās nolūkiem, no portāla saņemto materiālu pārpublicēšana ir aizliegta¹⁰⁴ utt. Respektīvi Atlants, slēdzot pirkuma līgumu ar personu, kas vēlas no portāla iegūt materiālus, noņem no sevis jebkādu atbildību.

---

¹⁰² Norādītā informācija sadaļā “Klientu serviss”. Pieejams: <https://www.atlants.lv/> [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

¹⁰³ Turpat.

¹⁰⁴ Interneta bibliotēkas “Atlants” lietošanas līgums (noteikumi). Pieejams: https://www.atlants.lv/lietosanas_ligums_lv.html [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

Savukārt lai augšupielādētu savus darbus, ir jāpiereģistrējas portālā. Reģistrācijas laikā ar portālu tiek slēgts licences līgums, diemžēl, atbilstoši Autortiesību likuma VII nodaļai par darba izmantošanas tiesībām. Arī šajā līgumā Atlants ir iekļāvis punktu, kas to pasargā no jebkāda veida atbildības par autortiesību aizskārumiem. Noslēdzamā līguma 3.3. nosaka Autora pienākumu aizsargāt Atlantu:

3.3. Autors pilnā apmērā atbild par Darbu saturu un Sabiedrībai sniegtās informācijas patiesumu. Autors apņemas aizstāvēt Sabiedrību pret trešās puses prasījumiem, kas izceltos no Autora sniegtas nepatiesas informācijas par Darbu autorību, vai Darbu saturu.¹⁰⁵ Saskaņā ar šī līguma pielikumu – nolikumu¹⁰⁶ - autoratlīdzība par darbu izmantošanu ir 15% no katras lejupielādes summas. Tas nozīmē, ka persona, kas ievieto darbu un kura cena tiek noteikti 10 eiro, par katru lejupielādi saņems vienu eiro un piecdesmit centus, iespējams, ka pat vēl mazāk, jo Atlants piedāvā atlaides.

No tiesību viedokļa šādā veidā noslēgtu pirkuma līgumu ir iespējams vērtēt divejādi. Ja persona, kas noslēgusi līgumu to pilda un iegūtie materiāli tiešām tiek izmantoti tikai informatīviem mērķiem personīgā izmantošanā, tad viss ir kārtībā. Savukārt, ja persona izmanto iegūto informāciju neatbilstoši līguma noteikumiem (kas autora *prima facie* ieskatā notiek visbiežāk, taču pierādījumus nav iespējams iegūt, lai pamatotu šo domu. Problemātika slēpjas tajā, ka ja no portāla materiāliem tiek veikts plaģiāts, nav svarīgi, pilnā apjomā vai nē, nav iespējams iegūt nekādu statistiku par to. Lai gan šādas statistikas dati varētu būt visai interesanti), tad tas ir *pacta sunt servanda* principa pārkāpums no līgumisko tiesību puses un plaģiēšanas gadījumā arī autortiesību aizskārumš, kā arī akadēmiskā godīguma principa pārkāpums. Diemžēl pastāv veidi, kā tiesiskā veidā iegūt nepieciešamos materiālus plaģiāta veikšanai zinātniskajā darbā. Atšķirībā no rēgu rakstniekiem līgums ar Atlantu ir likumisks un ir spēkā, jo pirmšķietami pircējs ir apņēmis izmantot iegūtos materiālus tādā veidā, lai netiktu pārkāptas darba oriģinālā autora autortiesības.

Rezumējot autors vēlas vēlreiz uzsvērt visu izglītības iestāžu apvienošanas nepieciešamību vienotā plaģiātisma meklēšanas sistēmā, lai pēc iespējas efektīvāk apkarotu plaģiātismu. Autora ieskatā nav ētiski (lai gan ir pilnībā tiesiski) ievietot savus darbus Atlants.lv, jo *prima facie* tas ir

---

¹⁰⁵ Interneta bibliotēkas "Atlants" Licences līguma noteikumi. Pieejams:

https://www.atlants.lv/Licences_liguma_noteikumi_lv.html [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

¹⁰⁶ Interneta bibliotēkas "Atlants" Autoratlīdzības apmēra un izmaksu nolikums. Pieejams:

https://www.atlants.lv/autoratlidzibas_noteikumi_lv.html [aplūkots 2017. gada 15. maijā].

plaģiātismam nepieciešamo materiālu ieguves avots. Tāpat autora ieskatā, lai atklātu gadījumus, kad rēgu rakstnieks ir radījis zinātnisko darbu, bet kāds cits to tikai uzdevis kā savu, var pieprasīt, lai aizdomās turētā persona uzrāda visus avotus, no kurienes ir ieguvusi informāciju, kā arī, piemēram, noslēguma darba aizstāvēšanas laikā, padziļināti pārbaudīt studenta zināšanas par viņa izvēlēto tematu.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Vienkāršāku plaģiātisma gadījumu, kā piemēram tulkošanas, vairāku autoru darbu savirknēšanas kopā un šī plaģiāta pārveidošanas gadījumos, tulkojot darbus u.c., apkarošanas efektivitāti palielinās un rezultātus sniegs visu augstākās izglītības iestāžu apvienošana vienotā sistēmā, kas ļaus salīdzināt visu Latvijā studējošo darbus un izslēgs iespēju, ka studenti no sistēmā neesošajām augstākās izglītības iestādēm, plaģiātisma gadījumos kopējot bez pārveidošanas citu studentu darbus, netiek pieķerti akadēmiskā godīguma pārkāpumos.
2. Komplekso plaģiātisma gadījumu novēršanai aizdomīgie darbi ir jāpārskata personīgi, uzmanību pievēršot krasai rakstības stila maiņai, atšķirīgām interpunkcijas metodēm utt.
3. Uz uzņēmuma līguma pamata veiktajos darbos līgumā jāiekļauj punkts par zinātniskā darba veicēja visu atbildību plaģiātisma gadījumā. Noteikt līgumā punktus šādā redakcijā:
  - *“Zinātniskā darba Veicējs apņemas vienpersoniski veikt viņam ar līgumu noteikto zinātnisko darbu. Ja zinātniskā darba veicējam ir nepieciešami palīgi, tad zinātniskā darba veicējs to saskaņo ar Pasūtītāju pirms ir darbā ir iesaistīti palīgi.*
  - *Zinātniskā darba Veicējs nes atbildību par informāciju, kas ir zinātniskajā darbā. Tāpat Veicējs nes jebkādu atbildību plaģiāta gadījumā. Ja ir piesaistīti palīgi, Veicējs ir atbildīgs arī par viņu darbībām.*
  - *Līgumā izmantotie termini:*
  - ...
  - *Zinātniskā darba plaģiāts: zinātniskā darba Veicēja veidots literārs objekts, uzdodot citas personas darbu par savu daļā vai pilnīgi, kas radies negodprātīgu darbību rezultātā, ir fiksēts rakstiskā formā vai izteikts, pabeigts vai nepabeigts, ar atsaucēm uz oriģinālo avotu vai bez, nepilnīgi vai nesaprotami noformētām atsaucēm. Par zinātniskā darba plaģiātu ir uzskatāms arī pārveidots vai tulkots viena vai vairāku autoru darbs vai darbi, kas savirknēti, savienoti vai sadalīti tā, ka zūd saistība ar oriģinālo avotu, bet saglabājas galvenā doma.”*
4. Lai papildus atturētu studējošos no plaģiāta veikšanas, iekļaut līgumos ar augstākās izglītības iestādēm līgumsodu par plaģiāta veikšanu. Kā piemēru autors izvirza papildināt Latvijas Universitātes līgumu ar Studējošajiem šādā redakcijā:

“4.24. Plaģiāta pieļaušanas gadījumā Studējošais apņemas maksāt līgumsodu, ja LU to piemēro.

4.25. Izvērtējot plaģiātu LU vadās pēc Noteikumiem par akadēmisko godīgumu Latvijas Universitātē. LU ir tiesības izlemt vai ir nepieciešams piemērot līgumsodu.

4.26. Līgumsods ir noteikts apmērā līdz 100 € (viens simts eiro).”

Līgums ar autora piedāvāto redakciju 1.pielikumā.

5. Aizdomu gadījumā, ja studējošais ir veicis akadēmiskā godīguma pārkāpumu un zinātnisko darbu veidojis rēgu rakstnieks, padziļināti pārbaudīt studējošā zināšanas par izstrādātā studiju darba tematu darba aizstāvēšanas laikā, lai novērotu, vai studējošajam ir izpratne par veiktā darba tematu.
6. Iekļaut nacionālajos normatīvajos aktos terminu “*zinātniskais darbs*”. Respektīvi, papildināt Zinātniskās darbības likuma 1. panta (1) nodaļu šādā redakcijā:

“8) Zinātniskais darbs – fiziskas personas literārs darbs, pētījums zinātnes jomā, kas ir fiksēts rakstveidā vai izrunāts un citādi fiksēts, radies pētniecības, zinātnisko darbību un zinātnisko metožu izmantošanas ceļā un satur inovāciju.”
7. Iekļaut nacionālajos normatīvajos aktos terminu “*zinātniskā darba autors*”. Respektīvi, papildināt Zinātniskās darbības likuma 1. panta (1) nodaļu šādā redakcijā:

“9) Zinātniskā darba autors – par zinātniskā darba autoru ir uzskatāma fiziska persona, kura norādījusi sevi kā darba autoru un ir radījusi zinātnisko darbu, vai arī persona, kas var pierādīt, ka ir darba autors. Par zinātniskā darba autoru var būt zinātnieks, students, kā arī jebkura cita fiziska persona, kas ir radījusi zinātnisko darbu.”
8. Iekļaut nacionālajos normatīvajos aktos terminu “*zinātniskā darba plaģiāts*”. Respektīvi, papildināt Zinātniskās darbības likuma 1. panta (1) nodaļu šādā redakcijā:

“10) Zinātniskā darba plaģiāts: fiziskas personas veidots literārs objekts, uzdodot citas personas darbu par savu daļā vai pilnīgi, kas radies negodprātīgu darbību rezultātā, ir fiksēts rakstiskā formā vai izteikts, pabeigts vai nepabeigts, ar atsaucēm uz oriģinālo avotu vai bez, nepilnīgi vai nesaprotami noformētām atsaucēm. Par zinātniskā darba plaģiātu ir uzskatāms arī pārveidots vai tulkots viena vai vairāku autoru darbs vai darbi, kas savirknēti, savienoti vai sadalīti tā, ka zūd saistība ar oriģinālo avotu, bet saglabājas galvenā doma.”
9. Iekļaut nacionālajos normatīvajos aktos terminu “*plaģiāts*”. Respektīvi, papildināt Autortiesību likuma 1. pantu šādā redakcijā:

“22) Plagiāts: fiziskas personas veidots literārs objekts, uzdodot citas personas darbu par savu daļā vai pilnīgi, kas radies negodprātīgu darbību rezultātā, ir fiksēts rakstiskā formā vai izteikts, pabeigts vai nepabeigts, ar atsaucēm uz oriģinālo avotu vai bez, nepilnīgi vai nesaprotami noformētām atsaucēm. Par plagiātu ir uzskatāms arī pārveidots vai tulkots viena vai vairāku autoru darbs vai darbi, kas savirknēti, savienoti vai sadalīti tā, ka zūd saistība ar oriģinālo avotu, bet saglabājas galvenā doma.”

10. Pievienot pastāvošajai plagiātisma meklēšanas sistēmai, kurā ir iesaistītas augstākās izglītības iestādes, datu bāzi ar literatūru elektroniskā formā tiks atvieglota plagiēto literatūras avotu atklāšana.
11. Pievienojot meklēšanas sistēmai opciju, ka tā salīdzina zinātniskos darbus ar bibliotēkās pieejamajām grāmatām elektroniskā formā, tiks paplašināts esošais informācijas un avotu lauks plagiātisma atklāšanai.
12. Lai apkarotu plagiātismu agrīnās izglītības iestādēs, ir nepieciešams ieviest skolu normatīvajos aktos punktus par plagiātismu šādā redakcijā:
  - *“Skolēns izstrādā esejas, referātus, zinātniski pētnieciskos darbus patstāvīgi. Ja nepieciešams, skolēns konsultējas ar skolotāju.*
  - *Skolēns savos izstrādātajos darbos atturas no plagiātisma veikšanas. Par plagiātu ir uzskatāms skolēna veidotais literārais darbs - objekts, uzdodot citas personas darbu par savu daļā vai pilnīgi, kas radies negodprātīgu darbību rezultātā, ir fiksēts rakstiskā formā vai izteikts, pabeigts vai nepabeigts, ar atsaucēm uz oriģinālo avotu vai bez, nepilnīgi vai nesaprotami noformētām atsaucēm. Par plagiātu ir uzskatāms arī pārveidots vai tulkots viena vai vairāku autoru darbs vai darbi, kas savirknēti, savienoti vai sadalīti tā, ka zūd saistība ar oriģinālo avotu, bet saglabājas galvenā doma.*
  - *Konstatējot plagiātu skolēna darbā, skolotājs liek attiecīgo darbu pārstrādāt daļā vai pilnībā.”*

Izmantoto avotu saraksts

Literatūra latviešu valodā:

1. [B.a.] Ar datorprogrammas palīdzību kontrolēs plaģiātu studiju noslēguma darbos. LU Preses centrs: 2004.g. Pieejams: <http://www.lu.lv/zinas/t/26841/> [aplūkots 2017. gada 29.aprīlī].
2. Balodis R. (Zin. vad.). Satversmes komentāri VII nodaļa: Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.
3. Grudulis M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006.
4. Gulbis R. Rēgu rakstnieku darbība akadēmiskajā jomā – autortiesību un tikumības apsvērumi. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268687-regu-rakstnieku-darbiba-akademiskaja-joma-autortiesibu-un-tikumibas-apsverumi/> [aplūkots 2017 gada 10.maijā].
5. Rozenberga M. Pirmā bakalaura darba plaģiātisma tiesvedība pagaidām bez rezultātiem. 2013. Pieejams: <http://www.lsm.lv/raksts/latvija/zinas/pirma-bakalaura-darba-plagjiatisma-tiesvediiba-pagaidam-bez-rezu.a55398/> [aplūkots 2017.gada 16.maijā].
6. Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Otrais, labotais un papildinātais izdevums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
7. Studente L. Akadēmiskais plaģiāts ir slikti, bet ko tālāk? 2013. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/259655-akademiskais-plagiats-ir-slikti-bet-ko-talak/> [aplūkots 2017. gada 15.maijā].
8. Sudmale S. Kompleksas plaģiāta ierobežošanas nepieciešamība Latvijas augstskolās jeb noklusētais par plaģiātu. Pieejams: <http://www.juristavards.lv/doc/268686-kompleksas-plagiata-ierobezosanas-nepieciemamiba-latvijas-augstskolas-jeb-noklusetais-par-plagiatu/> [aplūkots 2017.gada 25.aprīlī].
9. Torgāns K. , apkopojot, papildinot un rediģējot agrākos gados ar J. Jelāgina, A. Bitāna, A. Rodiņas līdzdalību izdotos metodiskos norādījumus. Metodiskie norādījumi pētniecības darbu (studiju darbu, bakalaura darbu, maģistra darbu, diplomdarbu) izstrādāšanai. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012, Pieejams: http://www.jf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/jf/studijas/dokumenti/Sesija/Methodiskie.noradijumi2012marts.pdf [aplūkots 2017. gada 13.maijā].

Literatūra angļu valodā:

1. Bainbridge D. Intellectual property. Eight Edition. England: Pearson Education Limited, 2010.
2. Bavley A. Case of two KU scientists illustrates growing problem of research fraud. 2012. <http://www.kansascity.com/news/local/article300700/Case-of-two-KU-scientists-illustrates-growing-problem-of-research-fraud.html> [aplūkots 2017.gada 21. aprīlī].
3. Bently L., Suthersanen U., Torremans P. Global Copyright. Three Hundred Years Since the Statute of Anne, from 1709 to Cyberspace. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010.
4. Boston U. Panel Finds Plagiarism by Dr. King. 1991. Pieejams: <http://www.nytimes.com/1991/10/11/us/boston-u-panel-finds-plagiarism-by-dr-king.html> [aplūkots 2017.gada 21.aprīlī].
5. Herrington T.K. Intellectual property on campus. Students Rights and Responsibilities. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press, 1992.
6. [B.a.] Hungary President Schmitt quits in plagiarism scandal. 2012. Pieejams: <http://www.bbc.com/news/world-europe-17586128> [aplūkots 2017. gada 20.aprīlī].
7. Kirschbaum E. German defense minister quits in plagiarism row. 2011. Pieejams: <http://www.reuters.com/article/us-germany-guttenberg-idUSTRE7201WI20110301> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī].
8. Lambert T. Institutes of Gaius and Justinian. New Jersey: The Lawbook Exchange, Ltd, 2004. Pieejams: https://books.google.lv/books?id=UbWnOF2_p3wC&pg=PA319&lpg=PA319&dq=what+someone+has+written+on+paper+or+parchment+belongs+to+the+person+who+owns+the+paper+or+parchment&source=bl&ots=idMgghE0jG&sig=vXB6RINySxcecLebTzAc1CV3NMU&hl=lv&sa=X&ved=0ahUKEwjP7ZrZhtvSAhXD8ywKHfxoBIMQ6AEIGjAA#v=onepage&q=parchment&f=false [aplūkots 2017. gada 10. aprīlī].
9. McGill S. Plagiarism in Latin Literature. Cambridge: Cambridge University press, 2012.
10. N.Wade. University Suspects Fraud by a Researcher Who Studied Red Wine. 2012. Pieejams: http://www.nytimes.com/2012/01/12/science/fraud-charges-for-dipak-k-das-a-university-of-connecticut-researcher.html?_r=1 [aplūkots 2017.gada 21.aprīlī].

11. Oransky I. University of Perugia researcher faces trial for embezzlement, fraud following 13 retractions and Expressions of Concern. 2012. Pieejams: <http://retractionwatch.com/2012/01/30/university-of-perugia-researcher-faces-trial-for-embezzlement-and-fraud-following-13-retractions-and-expressions-of-concern/> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī].
12. [B.a.] “Pilt-down” medicine: Andrew Wakefield’s scientific fraud was worse than previously thought. 2011. Pieejams: <http://scienceblogs.com/insolence/2011/01/06/pilt-down-medicine-andrew-wakefields-scie/> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī].
13. Posner A. R. The Little Book of Plagiarism. New York: Pantheon Books, 2007.
14. Rothschild D. Biggest Offender of Medical Research Misconduct in History? 2012. Pieejams: <http://www.ithenticate.com/plagiarism-detection-blog/bid/78874/Biggest-Offender-of-Medical-Research-Misconduct-in-History#.WRg-SOvyvIU> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī].
15. Simpson C. Copyright for Schools: A Practical Guide 4th Edition. Worthington: Linworth Publishing, Inc., 2005.
16. Verfaellie M., McGwin J. The case of Diederik Stapel. 2011. Pieejams: <http://www.apa.org/science/about/psa/2011/12/diederik-stapel.aspx> [aplūkots 2017.gada 20.aprīlī].
17. W.G. Schulz. Reports Detail A Massive Case Of Fraud. 2011. Pieejams: http://pubs.acs.org/cen/news/89/i28/8928notw1.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+cen_latestnews+%28Chemical+%26+Engineering+News%3A+Latest+News%29 [aplūkots 2017.gada 21.aprīlī].
18. Williams J.B. Plagiarism: Deterrence, Detection and Prevention. B.v. Universitas 21 Global, 2005.

Literatūra vācu valodā:

1. Hoffstadt C. Plagiate in der Wissenschaft. Jahrbuc des Deutch-Russichen Kollegs: Aachen, 2006.

Tiesu prakse:

1. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedums lietā Nr. SKC-171/2014.
2. Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr. A420438811. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 29.aprīlī].
3. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas spriedums lietā Nr. 11816022911. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [aplūkots 2017. gada 15.aprīlī].

Normatīvie akti:

1. Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību: starptautisks līgums. Pieejams: <https://likumi.lv/legislation/lv/lv/treaties/id/5-> [aplūkots 2017.gada 16.maijā].
2. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 2017.gada 4.maijā].
3. Zinātniskās darbības likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums> [aplūkots 2017.gada 11.maijā].
4. Augstskolu likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=37967#p6&pd=1> [aplūkots 2017. gada 15.maijā].
5. Autortiesību likums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=5138#n10&pd=1> [aplūkots 2017.gada 3.maijā].
6. Civillikums: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418> [aplūkots 2017. gada 18.maijā].
7. Copyright, Designs and Patent Act 1988: law of the UK. Pieejams: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/609927/Copyright_Designs_and_Patents_Act_1988.pdf [aplūkots 2017.gada 16.maijā].
8. Noteikumi par akadēmisko godīgumu Latvijas Universitātē: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <https://www.lu.lv/par/dokumenti/noteikumiunkartibas/godigums/> [aplūkots 2017. gada 16.aprīlī], 1.pielikums.

9. Nolikums par noslēguma pārbaudījumiem Latvijas Universitātē: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <https://www.lu.lv/par/dokumenti/nolikumi/parbaudijumi/> [aplūkots 2017.gada 5.maijā].
10. Rēzeknes 5.vidusskolas iekšējās kārtības noteikumi: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <http://www.rezeknes5vsk.lv/index.php/izglitiba-programmas> [aplūkots 2017.gada 18.maijā].
11. Rēzeknes 5. vidusskolas skolēnu zinātniski pētnieciskās darbības kārtība: iekšējs normatīvs akts. Pieejams: <http://www.rezeknes5vsk.lv/images/stories/ZPDkartiba.pdf> [aplūkots 2017. gada 18. maijā].

Citi avoti:

1. Definition of “idea”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/idea> [aplūkots 2017.gada 17.maijā].
2. Definition of “plagiarize”. Pieejams: <http://www.dictionary.com/browse/plagiarism> [aplūkots 2017. gada 15. aprīlī].
3. Definition of “plagiarize”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarize> [aplūkots 2017.gada 15.maijā].
4. Definition of “research”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/research> [aplūkots 2017.gada 17.maijā].
5. Definition of “scientific”. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/scientific> [aplūkots 2017.gada 17.maijā].
6. Interneta bibliotēkas “Atlants” Autoratlīdzības apmēra un izmaksu nolikums. Pieejams: https://www.atlants.lv/autoratlidzibas_noteikumi_lv.html [aplūkots 2017. gada 15. maijā].
7. Interneta bibliotēkas “Atlants” Licences līguma noteikumi. Pieejams: https://www.atlants.lv/Licences_liguma_noteikumi_lv.html [aplūkots 2017. gada 15. maijā].
8. Interneta bibliotēkas “Atlants” lietošanas līgums (noteikumi). Pieejams: https://www.atlants.lv/lietosanas_ligums_lv.html [aplūkots 2017. gada 15. maijā].
9. Norādītā informācija sadaļā “Klientu serviss”. Pieejams: <https://www.atlants.lv/> [aplūkots 2017. gada 15. maijā].
10. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Porphyry. Pieejams: <https://plato.stanford.edu/entries/porphyry/> [aplūkots 2017. gada 14. aprīlī].

11. The Cathach/The Psalter of St Columba. The Royal Irish Academy. Pieejams: <https://www.ria.ie/cathach-psalter-st-columba> [aplūkots 2017.gada 15.aprīlī].
12. Turnitin.com publicētā informācija. Pieejams: http://turnitin.com/en_us/resources [aplūkots 2017.gada 10.maijā].

Pielikums

Pielikums Nr.1

LĪGUMA FORMA APSTIPRINĀTA
Ar10.07.2013. LU rīkojumu Nr. 1/212

LĪGUMS 20 ___ Nr. _____

par studijām Latvijas Universitātē

Rīgā,

20___ g.

“ _____ ”

Latvijas Universitāte (turpmāk tekstā - LU) _____ fakul-
tātes dekāna

(fakultātes nosaukums)

_____ personā, kurš(a) rīkojas saskaņā ar 20___gada _____ LU rīkojumu
_____

(vārds, uzvārds)

no vienas puses, un _____, personas kods □□□□□□-□□□□□□ (turp-
māk tekstā –

(vārds, uzvārds)

Studējošais), no otras puses, turpmāk tekstā sauktas Puses, noslēdza šādu Līgumu:

1. LĪGUMA PRIEKŠMETS

Studijas Latvijas Universitātē izvēlētajā studiju programā **pilna (nepilna) laika** studijās atbilstoši programmas prasībām un LU studiju procesu reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem.

2. LU APŅEMAS:

2.1. LU noteiktajā kārtībā (šeit un tālāk līguma tekstā ar terminu “LU noteiktā kārtība” saprot LU Satversmi, studiju, administratīvo, finansiālo un citu studiju procesu reglamentējošos normatīvos aktus, ar kuriem Studējošajam ir iespējams iepazīties fakultātēs, LU administratīvajos departamentos, tai skaitā Studentu servisā, un LU Informatīvajā sistēmā) imatrikulēt (ierakstīt studentu reģistrā) Studējošo Latvijas Universitātē **pilna (nepilna) laika** studijām akreditētā studiju virziena _____ studiju programmā

_____
(programmas nosaukums, ilgums, apjoms kredītpunktos)

2.2. Imatrikulēt Studējošo studijām

par valsts budžeta dotācijas līdzekļiem;
 par fizisko vai juridisko personu līdzekļiem pēc studiju maksas pārskaitīšanas LU norēķinu kontā saskaņā ar šī Līguma prasībām.

2.3. Piešķirt Studējošajam

(grādu un/vai profesionālo kvalifikāciju)

kā arī izsniegt diplomu pēc tam, kad Studējošais ir sekmīgi izpildījis 2.1. punktā nosauktās studiju programmas prasības, nokārtojis noslēguma pārbaudījumus un šī Līguma saistības.

2.4. LU noteiktajā kārtībā nodrošināt studiju programmas apguvi, t.sk. tai nepieciešamos LU resursus: bibliotēkas, kolekcijas, datortīklu un citus.

2.5. Sekmēt Studējošā līdzdalību LU zinātnisko projektu īstenošanā.

2.6. Sekmēt Studējošā darba tirgum nepieciešamo iemaņu pilnveidošanu, sevis attīstīšanu zinātniskās un mākslinieciskās jaunrades darbā, kā arī dalību sporta kolektīvos.

2.7. LU noteiktajā kārtībā nodrošināt Studējošajam pieeju saviem datiem LU Informatīvajā sistēmā, izsniegt Studējošajam pēc pieprasījuma izziņas par studijām LU un studiju programmas apguvi apliecināšus izrakstus.

2.8. Katru mēnesi ieskaitīt Studējošā norādītajā norēķinu kontā stipendiju, ja Studējošajam attiecīgajā semestrī tā piešķirta LU noteiktajā kārtībā.

2.9. Noteikt kārtību un kritērijus konkursam uz valsts budžeta dotētajām pilna laika studiju vietām nākamajam akadēmiskajam gadam un konkursa kārtībā noteikt studiju finansējuma avotu nākamajam akadēmiskajam gadam atbilstoši Studējošā sekmēm un iegūtajiem kredītpunktiem iepriekšējā akadēmiskajā gadā.

2.10. Studiju finansējuma avota maiņas gadījumos reģistrācijas nedēļas laikā izdarīt šī Līguma grozījumus, parakstot ar Studējošo papildvienošanos, kura kļūst par šī Līguma neatņemamu sastāvdaļu.

2.11. Studiju laikā negrozīt šī Līguma pielikumā noteikto studiju maksu, izņemot ar LU Senāta lēmumu apstiprinātajā „Studiju finansēšanas kārtībā” noteiktos izņēmumus un līgumā paredzētajos gadījumos.

2.12. Ja Studējošais ir samaksājis studiju maksu, bet vēlāk LU norēķinu kontā tiek ieskaitīta kredīta summa studiju maksas segšanai, pēc Studējošā rakstveida pieprasījuma atmaksāt Studējošajam samaksāto studiju maksu ieskaitītās kredīta summas apjomā.

2.13. Neizmantot studiju procesā Studējošā patstāvīgi radīto intelektuālo īpašumu, izņemot 4.18. punktā noteikto gadījumu.

3. STUĒJOŠAIS APŅEMAS:

3.1. Godprātīgi studēt 2.1. punktā norādītajā studiju programmā atbilstoši studiju programmas prasībām, ievērojot studiju saistību izpildes termiņus, ievērot LU noteikto kārtību, kā arī pildīt šo Līgumu.

3.2. Piedalīties LU organizētajās aptaujās un pašnovērtējumos.

3.3. Ievērot un pildīt LU Iekšējās kārtības noteikumus studējošajiem, LU Akadēmiskās ētikas kodeksu, Noteikumus par akadēmisko godīgumu LU, ēku izmantošanas noteikumus, darba drošības un ugunsdrošības noteikumus.

3.4. Pēc katra studiju gada piedalīties konkursā uz valsts budžeta finansētajām studiju vietām nākamajam akadēmiskajam gadam saskaņā ar LU noteikto kārtību.

3.5. Mainoties studiju finansēšanas avotam 3.4. punktā noteiktā konkursa rezultātā, līdz akadēmiskā gada sākumam grozīt šī Līguma nosacījumus, noslēdzot 2.10. punktā minēto papildvienošanos ar LU.

3.6. Studējot par fizisku vai juridisku personu līdzekļiem, atbilstoši šī Līguma pielikumā noteiktajam maksājumu grafikam noteiktajos termiņos pārskaitīt studiju maksu LU norādītajā norēķinu kontā (sk. Līguma tekstu noslēdzošās piezīmes).

3.7. Pie pirmās iespējas rakstiski brīdināt LU (fakultātes dekānu) par iemesliem, kuru dēļ Studējošais nevar pildīt šajā Līgumā noteiktās saistības, t.sk. iesniegt darba nespējas dokumentāciju, kas attaisno Studējošā prombūtni.

3.8. Ievērot LU Bibliotēkas lietošanas noteikumus un, studijas beidzot, nokārtot visas saistības ar Bibliotēku. Ja saistības netiek nokārtotas, LU piedzen zaudējumus normatīvo tiesību aktu noteiktajā kārtībā.

3.9. Studiju programmas izpildes gaitā visus individuālos darbus pildīt patstāvīgi, nepieļaujot plaģiātu - cita autora publicētu vai nepublicētu darbu (t.sk. vārdu, izteikumu u.c.) izmantošanu, nenorādot precīzu atsauci uz attiecīgu autoru un/vai darbu.

3.10. Ne retāk kā reizi nedēļā iepazīties ar informāciju un paziņojumiem LU Informatīvajā sistēmā. Savlaicīgi veikt studiju procesā nepieciešamās darbības LU Informatīvajā sistēmā, t.sk. reģistrēties studiju semestrim un studiju kursiem; pieteikties valsts budžeta finansētajām stipendijām un citas darbības, saistītas ar studijām.

4. PUSES VIENOJAS:

4.1. Studējot par fizisku vai juridisku personu līdzekļiem, studiju maksā neietilpst stipendijas un sociālie pabalsti, kuru apmēru reglamentē Latvijas Republikas normatīvie akti, kā arī LU maksas pakalpojumi.

4.2. Studiju programmas studiju prasību izpildes gadījumā LU nenosaka papildu maksas studiju procesā, kuras nav noteiktas šajā Līgumā.

4.3. Par atkārtotu pārbaudījumu kārtošanu vai atkārtotu citu studiju uzdevumu izpildi, ja Studējošais studiju programmu nav apguvis sekmīgi, LU nosaka papildu maksas.

4.4. LU var noteikt papildu maksu par studiju programmas apguvei nepieciešamā individuālā materiāli tehniskā nodrošinājuma iegādi.

4.5. LU neatmaksā saņemto studiju maksu, ja Studējošais tiek eksmatrikulēts (svītrots no studentu reģistra), izņemot 4.6.punktā noteiktos gadījumus.

4.6. Studējošajam var atmaksāt studiju maksu vai tās daļu tikai izņēmuma kārtā, ja Studējošais rakstiski:

4.6.1. ir pamatojis un lūdzis anulēt reģistrāciju studijām 1. studiju semestrī līdz 2. studiju nedēļas beigām un ir saņēmis fakultātes dekāna piekrišanu;

4.6.2. lūdzis atmaksāt to studiju maksas daļu, kura eksmatrikulācijas brīdī ir pārmaksāta saskaņā ar šim Līgumam pievienoto studiju maksas maksāšanas grafiku.

4.7. Latvijas Republikas normatīvo aktu un šī Līguma noteiktajā kārtībā studiju maksa var tikt segta ar studiju kredītu. Kredīta apstiprinājuma saņemšana neatbrīvo Studējošo no studiju maksas samaksāšanas šā Līguma noteiktajos termiņos.

4.8. Studējošais var izmantot studiju pārtraukumu saskaņā ar Studiju pārtraukšanas kārtību LU. Pēc studiju pārtraukuma izmantošanas Studējošais, kura studijas tiek finansētas no juridisko vai fizisko personu līdzekļiem, apņemas parakstīt papildvienošanos par izmaiņām kopējā studiju maksā un maksājumu grafikā.

4.9. Puses tiek atbrīvotas no savstarpējām saistībām, ja to pienācīga izpilde nav iespējama nepārvaramas varas apstākļu iestāšanās rezultātā, kurus nevarēja iepriekš paredzēt un novērst.

4.10. Puses viena otru nedēļas laikā informē par savu rekvizītu (nosaukuma, vārda, uzvārda, deklarētās dzīvesvietas, elektroniskā pasta adreses, bankas rekvizītu utt.) maiņu.

4.11. LU paziņojumus Studējošajam ievieto LU Informatīvajā sistēmā, t.sk.:

4.11.1. paziņojumus par izmaiņām 2.1. punktā minētās studiju programmas akreditācijas vai licencēšanas datos;

4.11.2. brīdinājumu eksmatrikulēt Studējošo 6.2. punktā noteiktajos gadījumos.

4.12. LU apstrādā Studējošā personas datus LU Informatīvajā sistēmā, uzskaita, kontrolē viņa akadēmisko/studiju un finansiālo saistību izpildi. Šo informāciju apstrādā tikai LU studiju procesa un pētniecības akadēmiskajām un administratīvajām vajadzībām, zinātniskiem un statistikas pētījumiem, kā arī citos gadījumos, kas izriet no Studējošā līgumsaistībām, vai normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.

4.13. Studējošā personas dati tiks nodoti valsts aģentūrai „Kultūras informācijas sistēmas”, iekļaujot tos vienotā lasītāju datu bāzē, lai nodrošinātu Studējošajam iespēju izmantot bibliotēku pakalpojumus. Personas dati var tikt nodoti kredītiestādēm, IZM Studiju un zinātnes administrācijai un LU Fondam, Studējošajam pretendējot uz stipendiju vai kredītu saņemšanu, LR Centrālās statistikas pārvaldei, dienesta viesnīcām, Studējošajam pretendējot uz dzīvojamās telpas īres līguma noslēgšanu, kā arī citos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.

4.14. Absolvējot LU, Studējošā personas dati tiks apstrādāti LU absolventu reģistrā ar mērķi nodrošināt Augstskolu likumā noteiktos statistiskos pētījumus un komunikācijas uzturēšanai ar LU.

4.15. LU Informatīvajai sistēmai Studējošais var piekļūt, izmantojot LU izsniegto individuālo sistēmas lietotāja vārdu un paroli.

4.16. Šis Līgums nenodrošina Studējošo ar vietu dienesta viesnīcā, uz kuru Studējošais var pretendēt LU noteiktajā kārtībā. Par dienesta viesnīcas pakalpojumiem tiek slēgts atsevišķs līgums ar Studējošo.

4.17. Studējošajam ir tiesības LU noteiktajā kārtībā iesniegt sūdzības, priekšlikumus un ierosinājumus, kā arī pretendēt uz studiju maksas atvieglojumiem.

4.18. Informāciju par LU iekšējiem normatīvajiem aktiem, kuri reglamentē studiju procesu un LU darbību, Studējošais var saņemt LU portālā, LU Informatīvajā sistēmā, fakultātē un Studentu servisā.

4.19. Studiju programmas noslēguma darbi (bakalaura, maģistra, kvalifikācijas un diplomdarbi) ir publiski pieejami. Studējošā noslēguma darbi tiek publiskoti elektroniskā formā bez pieejas ierobežojuma, izņemot Līguma 4.21. punktā noteikto gadījumu.

4.20. Studējošais ir pilnībā atbildīgs par noslēguma vai citu rakstisko darbu saturu, tajos izmantotās informācijas pareizību, kā arī ētikas un autortiesību normu ievērošanu.

4.21. Ja noslēguma darbs satur komercnoslēpumu (atbilstoši Komerclikuma 19.pantā noteiktajām komercnoslēpuma pazīmēm), tad darbs netiek publiskots. Lēmumu par darba nepubliskošanu pieņem fakultātes dekāns, pamatojoties uz studenta iesniegumu un darba vadītāja atzinumu pirms darba iesniegšanas aizstāvēšanai.

4.22. Pēc 2.3. punktā minētā grāda piešķiršanas Studējošajam Puses vienojas par Studējošā vārda, uzvārda, piešķirtā grāda un/vai kvalifikācijas publicēšanu LU izdotā publikācijā.

4.23. Ja 2.1. punktā minētā studiju programma Līguma darbības laikā zaudē licenci, LU piedāvā Studējošajam studiju turpināšanas iespējas citā LU studiju programmā vai citā augstskolā. Studējošais rakstiski informē LU par savu izvēli izmantot LU piedāvātās studiju turpināšanas iespējas.

4.24. *Plaģiāta pieļaušanas gadījumā Studējošais apņemas maksāt līgumsodu, ja LU to piemēro.*

4.25. *Izvērtējot plaģiātu LU vadās pēc Noteikumiem par akadēmisko godīgumu Latvijas Universitātē. LU ir tiesības izlemt vai ir nepieciešams piemērot līgumsodu.*

4.26. *Līgumsods ir noteikts apmērā līdz 100 € (viens simts eiro).*

5. NORĒĶINU KĀRTĪBA

5.1. Studējot par fizisku vai juridisku personu līdzekļiem, norēķinus veikt šā Līguma pielikumā noteiktajos termiņos.

5.2. Studējošajam ir tiesības samaksāt studiju maksu par visu semestri vai par visu mācību gadu. Saskaņojot ar dekānu, Studējošais jebkurā maksāšanas reizē var samaksāt par visu studiju programmas apguvi. Ja studiju maksa studiju laikā tiek grozīta šī Līguma 2.11. punktā minētajos gadījumos, tad Studējošajam ir pienākums segt studiju maksas starpību šī Līguma pielikumā noteiktajos termiņos.

5.3. Ja Studējošais pieteicies studiju kredītam, bet kredīts nav ieskaitīts LU noteiktajos maksājuma termi-

nos, Studējošais maksā studiju maksu saskaņā ar šajā Līgumā noteikto norēķinu kārtību.

5.4. Ja Studējošais saņem studiju kredītu, bet studiju maksa ir lielāka par kredīta summu, Studējošais veic studiju maksas un studiju kredīta starpības samaksu šī Līguma pielikumā noteiktajos termiņos.

5.5. Samaksu par vasaras studiju semestri (ja tādu paredz studiju plāns) Studējošais veic līdz vasaras studiju semestra sākumam.

5.6. Par samaksas dienu tiek uzskatīta diena, kad maksājums tiek ieskaitīts LU norēķinu kontā.

5.7. Ja atbilstoši maksājuma grafikam netiek savlaicīgi samaksāta studiju maksa, LU var noteikt līgumsodu 0,1% apmērā no laikus nesamaksātās summas par katru nokavēto dienu.

6. LĪGUMA TERMIŅŠ UN LĪGUMA DARBĪBAS IZBEIGŠANA

6.1. Līgums stājas spēkā ar tā parakstīšanas brīdi un ir spēkā līdz Studējošā eksmatrikulācijai.

6.2. LU izbeidz Līguma darbību un eksmatrikulē Studējošo sakarā ar Līguma neizpildi, neatdodot saņemto studiju maksu par iepriekšējo studiju periodu, ja:

6.2.1. Studējošais nav izpildījis semestra akadēmiskās saistības un nav saņēmis atļauju reģistrēties nākamajam studiju semestrim;

6.2.2. Studējošais nepilda šī Līguma 3.1., 3.3., 3.6., 3.9. punkta nosacījumus;

6.2.3. Studējošais noteiktajā laikā nav parakstījis šī Līguma 2.10. un 3.5. punktā paredzēto papildvienošanos;

6.2.4. Studējošais aizkavē kādu no šī Līguma piektajā sadaļā un Līguma pielikumā noteiktajiem maksājumiem ilgāk par vienu mēnesi;

6.2.5. Studējošais ir tīši bojājis LU īpašumu vai citādā veidā ir nodarījis LU zaudējumus.

6.3. LU var izbeigt Līguma darbību un eksmatrikulēt Studējošo, ja viņa reģistrācija studijām anulēta 4.6.1. punktā noteiktajā gadījumā.

6.4. Studējošais var vienpusēji izbeigt Līguma darbību, rakstveidā brīdinot LU (iesniedzot iesniegumu fakultātes dekānam), ja:

6.4.1. LU nepilda šī Līguma 2.sadaļā paredzētās saistības;

6.4.2. ir radušies pamatoti iemesli, kuru dēļ Studējošais nevar pildīt šajā Līgumā noteiktās saistības;

6.4.3. Studējošais ir izteicis vēlmi pārtraukt studijas.

7. NOSLĒGUMA NOSACĪJUMI

7.1. Katra no pusēm LR likumos noteiktajā kārtībā atlīdzina zaudējumus, ko tā radījusi otrai pusei, neizpildot Līgumā paredzētās saistības.

7.2. Līgums sastādīts divos eksemplāros, katra puse saņem vienu eksemplāru. Abiem eksemplāriem ir vienāds juridisks spēks. Pušu strīdi tiek risināti sarunu ceļā. Ja sarunu ceļā nav iespējams panākt vienošanos, strīds tiek nodots izskatīšanai Latvijas Republikas tiesai Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

7.3. Pušu rekvizīti ir:

LATVIJAS UNIVERSITĀTE , reģ.Nr.3341000218	
LU PVN reģ. Nr. LV 90000076669	
Akreditācijas lapas vai licences	reģ.Nr. 012 reģ. datums 30.08.1999.
Pasta indekss:	LV-1586
Adrese:	Raiņa bulvāris 19, Rīga
Tālrunis:	67034444
Fakss:	67225039
IBAN: LV33TREL9150101000000	
Valsts kase: TRELLV22	

STUDĒJOŠAIS	
Pasta indekss:	
Deklarētās dzīvesvietas adrese:	
Tālrunis:	
Pases/Personas apliecības sērija un Nr.:	
Pases/Personas apliecības izdošanas datums	
Kas izdevis:	

Ar Latvijas Universitātes Iekšējās kārtības noteikumiem studējošajiem studējošais iepazīstināts.

Latvijas Universitātes vārdā:

_____/_____
(paraksts) (atsifrējums)

Studējošais:

_____/_____
(paraksts) (atsifrējums)

Piezīmes:

1. Studiju maksas bankas pārskaitījumā obligāti jānorāda **STUDĒJOŠĀ VĀRDS, UZVĀRDS, PERSONAS KODS, STUDIJU PROGRAMMAS NOSAUKUMS UN STUDIJU SEMESTRIS**, par kuru veikts maksājums.
2. Studējošajam saskaņā ar LR MK 2001. g. 31. jūlijā apstiprinātajiem noteikumiem Nr.336 "Noteikumi par attaisnotajiem izdevumiem par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem" ir iespēja saņemt atpakaļ daļu no izdevumiem par studiju maksu saskaņā ar šo Līgumu. Lūdzam saglabāt saņemtos samaksu apliecinātos dokumentus – kases čeku, stingrās uzskaites kvītis, bankas maksājuma uzdevumu kopijas u.c. dokumentu oriģinālus vai to kopijas.